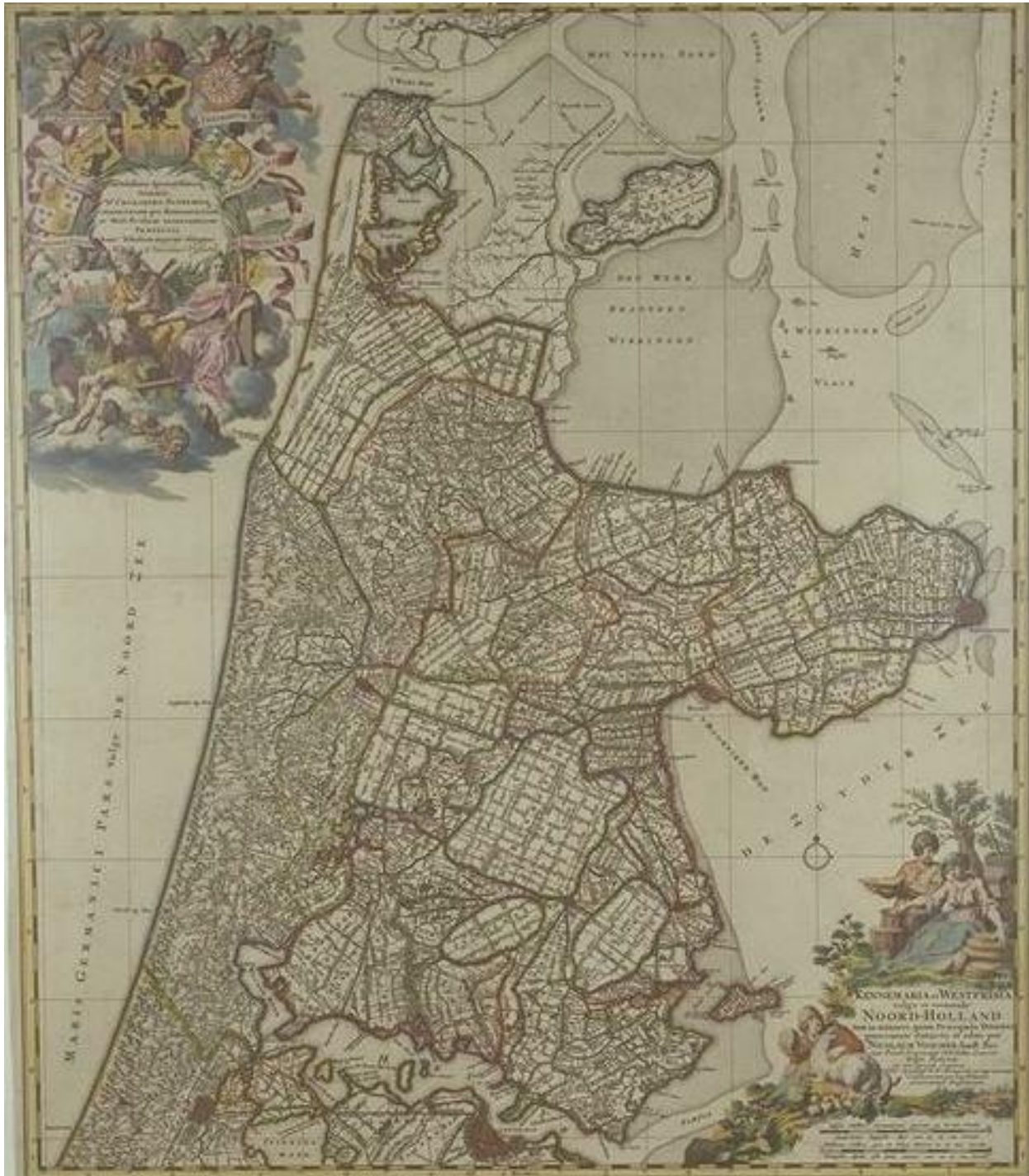

Rapport EFWF i.o.v. LTO Noord

Inhoud:

1. Voorwoord.....	3
2. Inleiding	4
3. Analyse.....	6
3.b. Actoren.....	10
3.c. Drijvende krachten.....	21
3. Scenariomethode	23
4.a Scenario's.....	23
Scenario 1 West-Friesland als productiegebied voor tuinbouw en zaadveredeling.....	24
Scenario 2 "Verbreden of Verdwijnen"	25
4.b Wensbeelden.....	27
Wensbeeld 1: West-Friesland als productiegebied	28
Wensbeeld 2: Dynamisch West-Friesland	29
4.c Strategieën	32
Strategie 1 Verbredingsscenario – Productiewensbeeld:.....	33
Strategie 2 Uitbreidingsscenario – Productiewensbeeld:	35
Strategie 3: Uitbreidingsscenario – Landschapsbehoud	37
Strategie 4: Verbredingsscenario – Landschapsbehoud.....	40
SWOT-analyse Verbredingsscenario - Landschapsbehoud.....	40
5. Korte Termijn.....	43
5.a Korte termijn productiewensbeeld	43
5.b Korte termijn behoudend wensbeeld	44
6. Synthese	47
7. Nawoord	48
8. Bijlagen.....	49
Bijlage a. Strategisch Werkplan	49
Bijlage b. Poster materiaal.....	57

1. Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het rapport van Studentenplanningsteam EFWF. EFWF staat voor Exploring Future West-Friesland. Wat allereerst gesteld moet worden is dat het rapport is opgesteld om discussie op te wekken tussen de actoren. De afgelopen tijd heeft team EFWF onderzoek gedaan naar een toekomstvisie voor het gebied West-Friesland in opdracht van LTO-Noord. Er is gekozen voor een toekomstverkenning voor de korte termijn en voor de lange termijn. De opdracht van LTO-Noord luidde als volgt: Creëer een Ruimtelijk kader & toekomstperspectief van de landbouw (in woord en beeld) en een Ruimtelijk vooronderzoek en (concept) ruimtelijke visie West-Friesland als input voor vervolgtraject met klankbordgroep en ondernemers. Hoe wij verder te werk zijn gegaan kunt u lezen in de inleiding en het werkplan (bijlage A).

Wij wensen u veel leesplezier toe!

Met vriendelijke groeten,

Studentenplanningsteam EFWF

Walter Overkamp

Tom van der Meulen

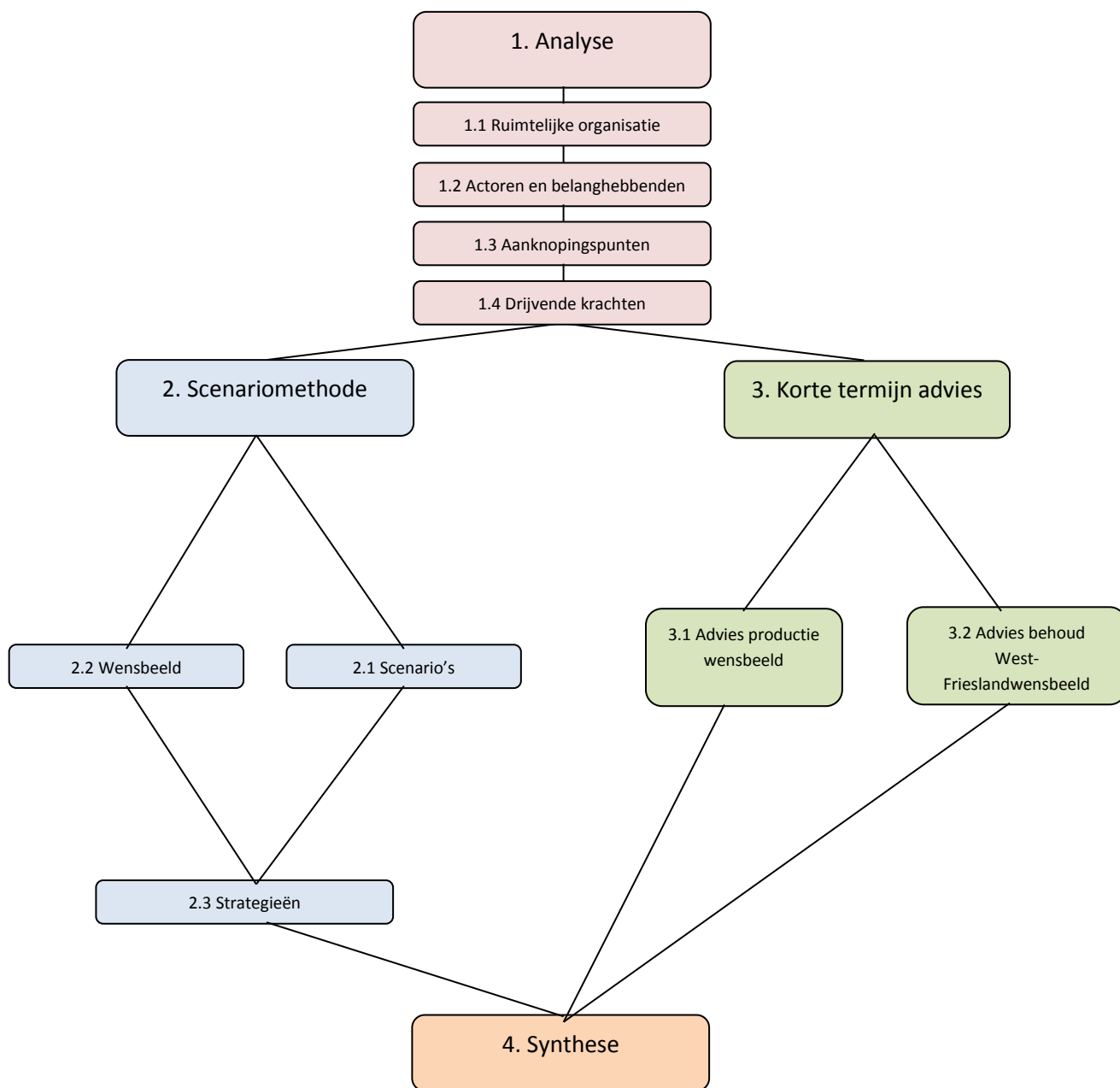
Koen Staals

Caroline van der Zee

Arnold Looijen

2. Inleiding

Zoals beloofd zal er in de inleiding ingegaan worden op de werkwijze van Studentenplanningsteam EFWF. Allereerst zal er middels een schema aan de u duidelijk gemaakt worden hoe we van start zijn gegaan.

Zoals u ziet is er stapsgewijs gehandeld tijdens de totstandkoming van het rapport. Hier is voor gekozen om alles overzichtelijk houden, zodat het ook voor de leek een duidelijk en integraal verhaal blijft. Voordat

deze toekomstvisie geschreven wordt, voeren we een analyse uit. Dit is het startpunt van ons werkplan. In deze analyse wordt een schets gegeven waarin duidelijk wordt hoe West-Friesland ruimtelijk georganiseerd is. Daarnaast is een uiteenzetting gegeven van de verschillende betrokken actoren. De informatie is voornamelijk afkomstig van de bijgewoonde workshops, de excursie naar Agriport A7 en de tour door het gebied. Als laatste hebben we aandacht geschonken aan de drijvende krachten analyse. Onderzoek naar drijvende krachten is essentieel omdat deze in de scenariomethode later in het werkplan van pas komt. Drijvende krachten zijn onoverkoombare ontwikkelingen die een onzekerheid en invloed hebben op het gebied en daarmee de toekomst bepalen. Deze analyse is zeer belangrijk omdat het een draagvlak geeft voor de integraliteit van het werkplan. Van hieruit kunnen we erachter komen wat de mogelijkheden voor de maatschappelijke en de fysieke organisatie van West-Friesland zijn. Het resultaat van deze analyse is dan ook dat we een integraal beeld krijgen van de inrichting van West-Friesland.

Na de analyse is er een start gemaakt met de scenariomethode. De scenariomethode is voor de lange termijn, hierbij valt te denken aan de eventuele situatie in 2040-2050. Middels het opstellen van scenario's die gebaseerd zijn op de drijvende krachten en de wensbeelden die zijn gebaseerd op de gesprekken met de actoren, wordt er getracht om strategieën op te stellen om de scenario's en de wensbeelden aan elkaar te koppelen.

Nadat de strategieën zijn opgesteld is het tijd om een start te maken met de korte termijn verkenning. Bij de korte termijnverkenning komen ook de maatregelen die genomen moeten worden om de wensbeelden te realiseren en om de huidige knelpunten op te lossen. Zoals u waarschijnlijk in het werkplan gelezen had, zou deze fase eigenlijk een Strategic Choice Approach plaatsvinden. Dit was bij ons echter niet realiseerbaar omdat de tijdsdruk bij ons zo hoog was dat er geen tijd voor ons was om onderzoek te doen naar de informatie die wij nodig hadden om een uitgebreide SCA te laten plaatsvinden.

In de laatste fase wordt een synthese gecreëerd voor de opdrachtgever. Voorgaande fases hebben een toekomstvisie met daarbij een strategie voor de lange termijn en enkele commitment packages voor de korte termijn opgeleverd. Het resultaat van de laatste fase is dat er minimaal twee integrale toekomstvisies met daarbij een strategie opgesteld zijn. Daarnaast zullen er maximaal drie wensbeelden opgesteld worden in fase 2. En ten slotte zal er een commitment package van het meest gunstige alternatief per wensbeeld aan de opdrachtgever gepresenteerd worden.

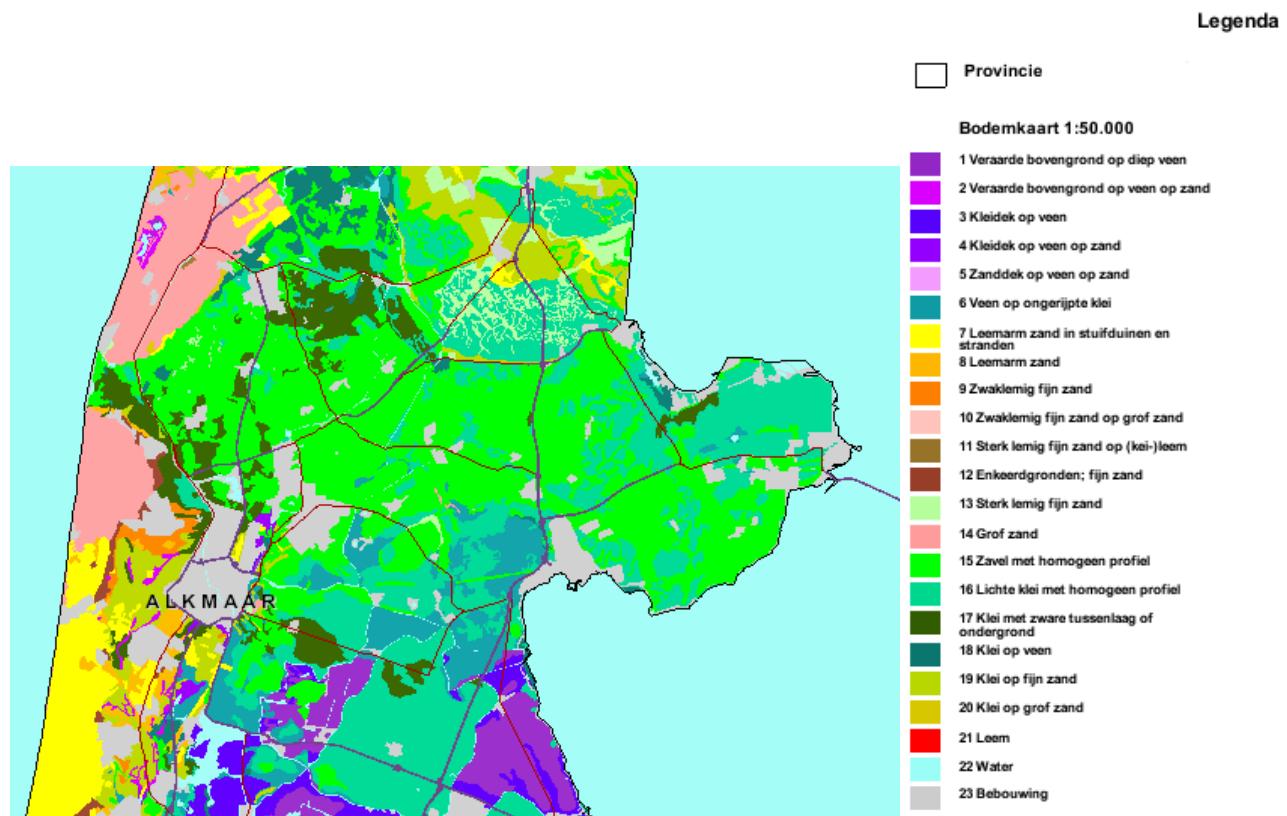
Mogen wij u er nogmaals op wijzen dat ons doel is om een discussie op te wekken bij de betrokken actoren en dat er een uitgebreide uitleg van het bovenstaande schema in het werkplan (bijlage A) staat.

3. Analyse

3.a. Gebied

Fysieke organisatie

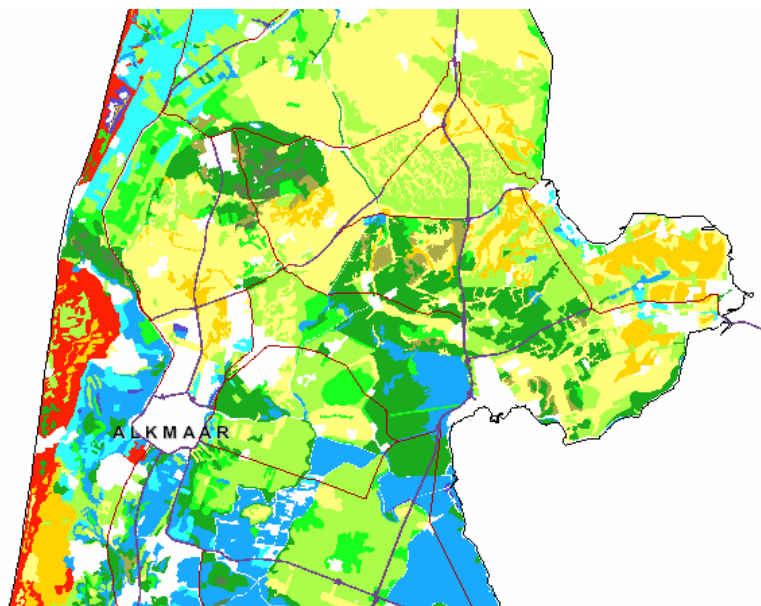
De bodem in het gebied ziet er als volgt uit:

Figuur 1 Bodemvariatie in West-Friesland.

De grondwaterstanden in het gebied zien er als volgt uit.

Legenda

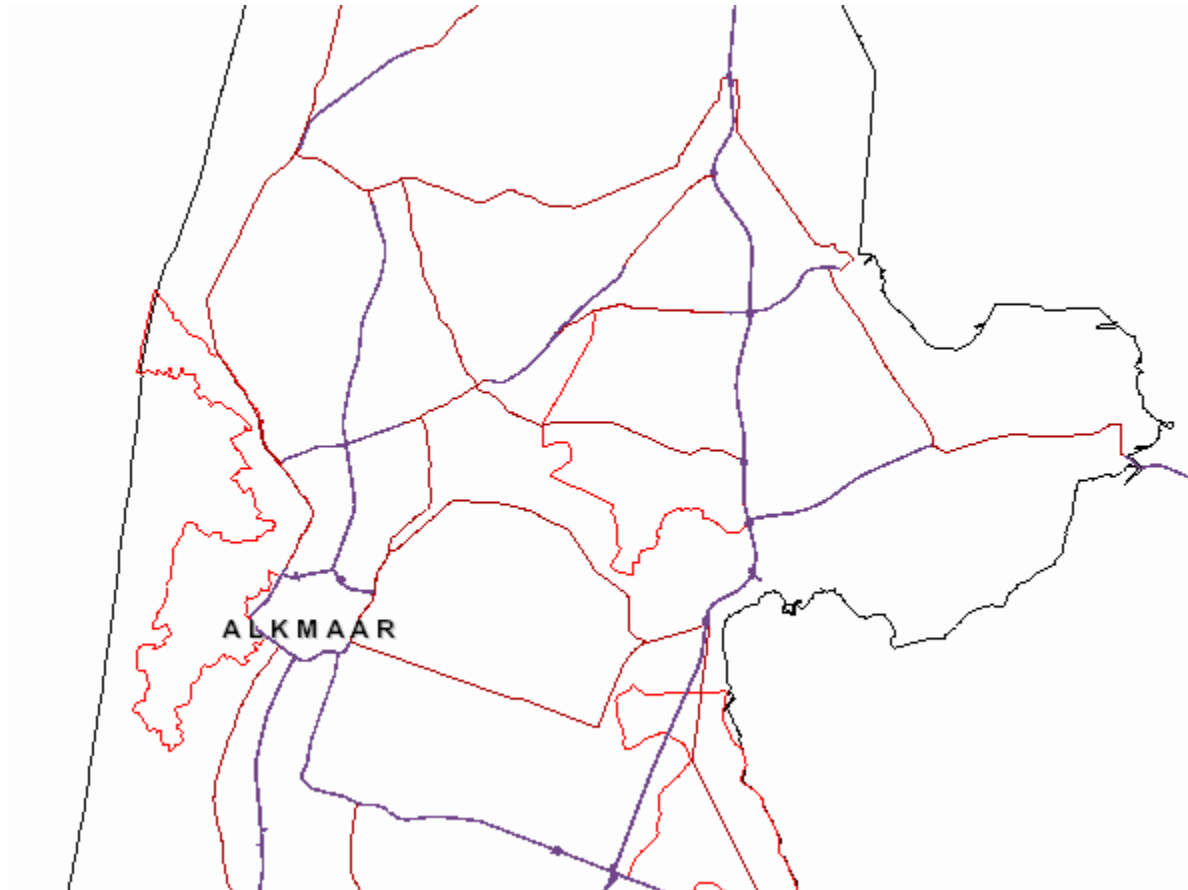

Figuur 2 Grondwatertrappen in West-Friesland.

De bebouwing concentreert zich op de zavelgronden vanwege de goede draagkracht van de grond. Naast woningbouw zijn deze gronden ook uitstekend geschikt voor akkerbouw en tuinbouw. Het oosten van het gebied bestaat grotendeels uit lichte klei. Ook lichte klei is prima te bewerken en dus geschikt voor landbouw. Verschillende plaatsen liggen aan de zee vanwege de verplaatsingsmogelijkheden over het water en de mogelijkheid tot vissen. De hoogste grondwatertrappen zijn te vinden ten westen en ten noorden van Hoorn. De laagste grondwatertrappen liggen in het oosten van het gebied wat waarschijnlijk verband houdt met de lichte klei.

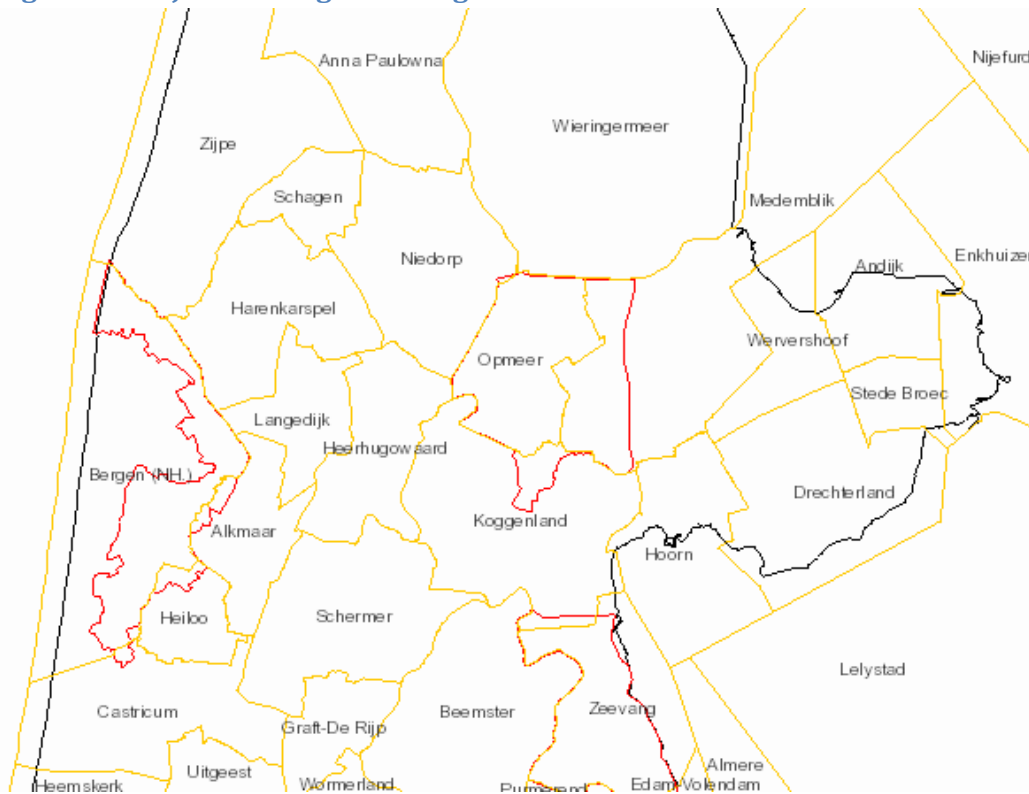
In het gebied heerst een gematigd zeeklimaat wat er voor zorgt dat er veel zonuren zijn in het gebied en het verschil in koudste en warmste dag van het jaar minder groot is dan landinwaarts het geval is. Dit klimaat zorgt er ook voor dat landbouw een gunstige landgebruiksvorm is in het gebied.

De infrastructuur in het gebied ziet er als volgt uit.

Figuur 3 Infrastructuur in West-Friesland.

De gemeentelijke indeling is als volgt.

Figuur 4 Gemeentelijke indeling.

De belangrijkste economische pijler in het gebied is de grootschalige landbouw. Daarnaast zijn wonen, werken en toerisme ook economische dragers van het gebied. De landbouw is belangrijk omdat het gebied bijzonder geschikt is voor grootschalige landbouw in de diverse sectoren die nauw met elkaar samenwerken, het klimaat is gunstig, het land is vlak en de bodemsoort is ook geschikt.

De regio West-Friesland bestaat uit de gemeenten Andijk, Enkhuizen, Drechterland, Hoorn, Stede Broec, Wervershoof, Opmear, Koggenland, Heerhugowaard, Langedijk, Niedorp, Schagen en Harenkarspel. De meest voorkomende politieke oriëntatie in het gebied is rechts progressief.

3.b. Actoren

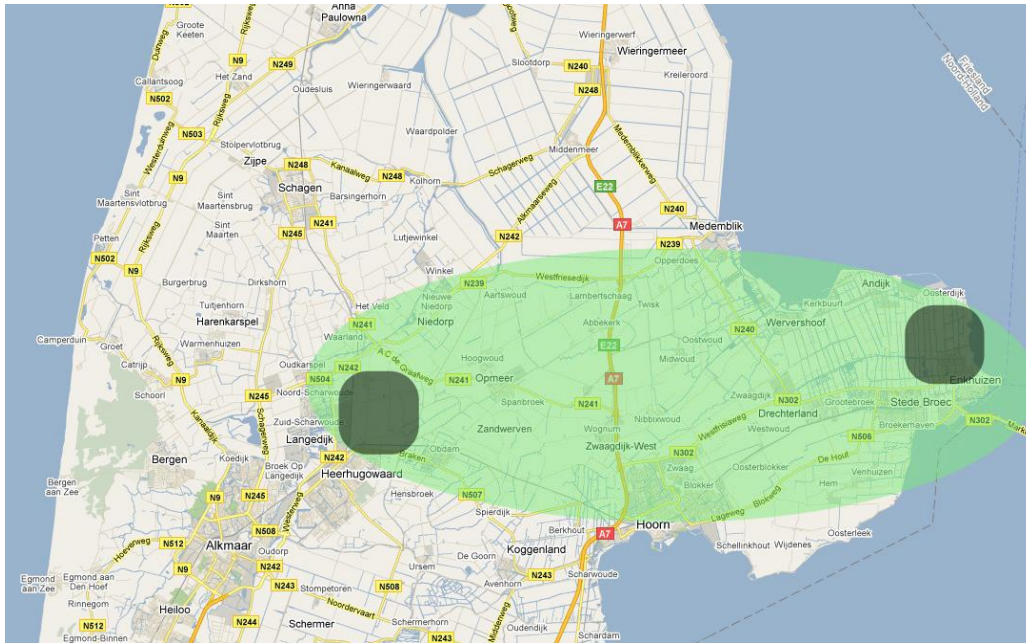
Tijdens workshops en een bedrijfsbezoek op 5 oktober in Zwaagdijk-Oost is er een eerste gebiedsverkenning gedaan. Hierbij is informatie over zowel de maatschappelijke als fysieke organisatie naar voren gekomen. Deze informatie is essentieel om een begin te maken aan een integrale toekomstvisie voor de lange en korte termijn verkenning. Voor de korte termijn is er gekozen voor een Strategic Choice Approach en voor de lange termijn is er gekozen voor de scenariomethode.

De actoren die op de excursie-dag aanwezig waren:

- Stichting Seed Valley
- Provincie Noord-Holland
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (agribusiness)
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (recreatie & toerisme)
- West-Friese Genootschap
- West-Friese Bedrijven groep
- Gemeente Hoorn
- Bureau Jeugdzorg

Deze actoren samen maken deel uit van de maatschappelijke organisatie in het gebied West-Friesland. Deels is er ook verklaring gegeven voor de fysieke en bestuurlijke organisatie van het gebied. De actoren zullen stapsgewijs uitgewerkt worden met de bevindingen die wij hebben gedaan tijdens onze gesprekken met de vertegenwoordigers van de actoren.

Stichting Seed Valley

Figuur 5 Werkgebied Stichting Seed Valley.

Omschrijving en locatie

Seed Valley is een regionale organisatie die zich bezighoudt met het veredelen van zaad en het ontwikkelen van zaadtechnologieën. De bedrijven waar Seed Valley mee samenwerkt, zijn gevestigd tussen Alkmaar en Enkhuizen. Er zijn twee plaatsen waar clustering van bedrijven plaats vindt. Dit zijn de gebieden rond Enkhuizen en Heerhugowaard.

Het gebied kenmerkt zich door een gunstige locatie-kennis combinatie. De ruimte voor de bedrijven is gunstig ten opzichte van uitbreiding en ruimte voor clustering. Het gebied kenmerkt zich daarom ook door grote agglomeratievoordelen.

Geografisch zijn er verder de voordelen van het klimaat, geschiedenis en de grond. Voor de bedrijven is de grond gunstig voor het verbouwen van groente en bloembollen. De West-Friezen staan bekend om hun werkersmentaliteit. Deze mentaliteit zorgt er voor dat de Stichting Seed Valley inventief met obstakels om gaat en dat er creatieve oplossingen voor de problemen worden gevonden.

Toekomst

In de toekomst zijn vele ontwikkelingen gepland door Stichting Seed Valley. Zo staat er een grote uitbreiding van de glastuinbouw gepland. In Agriport moeten de bedrijven een minimale omvang van 20ha hebben. In Grootslag zitten de bedrijven tot een maximum van 20ha. In de toekomst ligt er de uitdaging voor Agriport om naar een minimum van 50ha te gaan en er zelfs voor proberen te zorgen dat het totale areaal zal toenemen naar 500ha. Hier zullen dan verscheidene bedrijven gevestigd zijn die verdeeld zijn over de hele productieketen, hierbij valt dus te denken aan het planten van de zaadjes tot de transport naar de supermarkt.

Problemen

Er zijn een aantal zwakke punten genoemd waar Seed Valley mee te maken krijgt. Het aanbod van hooggeschoold personeel in het gebied is dus laag. De scholieren die naar een HBO of WO gaan, vertrekken uit het gebied omdat er in West-Friesland geen aanbod van hogescholen of universiteiten is. Dit zorgt er voor dat ze hoogstwaarschijnlijk niet meer terugkomen omdat ze bijvoorbeeld banen krijgen aangeboden elders in het land. Een mogelijke verklaring hier voor is, is dat de net afgestudeerden vaak niet op de hoogte zijn van de aanwezigheid van hooggeschoolde banen in het gebied. Deze ontwikkeling zorgt voor een braindrain in het gebied wat natuurlijk een ongewenste trend is.

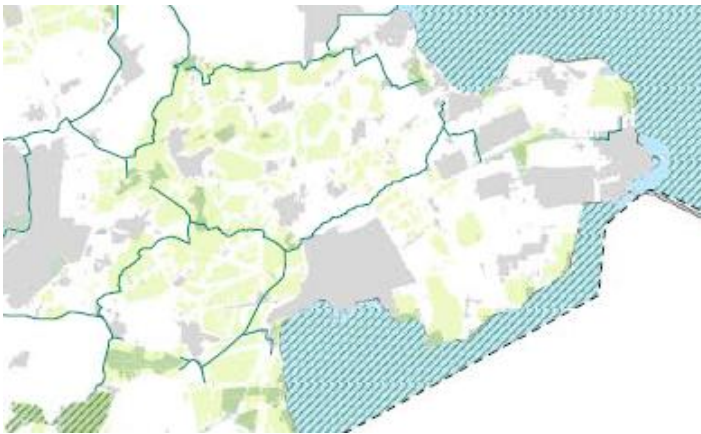
Bedrijven kunnen niet te dicht bij elkaar gevestigd zijn in verband met verspreiding of besmetting van ziektes. De kans dat er besmetting met andere kassen plaatsvindt is groter wanneer deze naast elkaar staan. Het gaat hier vooral om het naast elkaar vestigen van tuinbouw met veredelingsbedrijven.

Provincie Noord-Holland

Tijdens deze workshop hebben we het vooral gehad over het beleid van de Ecologische Hoofdstructuur en het toerisme. Het zal onder dit kopje voornamelijk gaan over de natuurgebieden in West-Friesland.

Natuurgebieden

Het IJsselmeer valt onder de Natura2000, dit is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden in de lidstaten van de Europese Unie. Het behoud en herstel van de biodiversiteit staat hier centraal. Het grootste deel van West-Friesland kenmerkt zich vooral door weidevogelleefgebieden. Dit is vooral gelegen tussen Hoorn en Enkhuizen aan de kust en tussen Drechterland en Langedijk centraal in het gebied West-Friesland.

Figuur 6 Natuurstructuur in West-Friesland

Agrarisch natuurbeheer

Verder stimuleert de Provincie Noord-Holland agrariërs om meer aan agrarisch natuurbeheer toe doen. Dit kan door middel van maatregelen ten behoeve van de natuur en landschap. Onder agrarisch natuur- en landschapsbeheer verstaat men alle maatregelen die agrariërs nemen op en rond hun bedrijf voor natuur en landschap. De belangrijkste functie van de landbouwgronden is over het algemeen productie. Een agrariër kan tijdens de werkzaamheden echter rekening houden met de flora en fauna op zijn land. Dit houdt bijvoorbeeld in dat hij een bepaalde periode zijn weilanden niet maait, dat hij rekening houdt met de nesten van weidevogels, dat slootkanten niet gemaaid worden, dat het land niet bemest wordt en dat er bijvoorbeeld poelen gegraven worden voor amfibieën.

Zo kan een agrariër vrijwillig beslissen om een contract te tekenen voor 6 jaar. De boer krijgt subsidie hiervoor die hij anders mis loopt. Momenteel blijkt uit onderzoek van de provincie er meer vraag naar deze manier van boeren te zijn dan de Provincie kan subsidiëren. Er zit een klein nadeel aan agrarisch natuurbeheer, dat is dat de boer zijn grond niet meer beschikbaar kan stellen aan de reizende bollenkraam. De Provincie ziet dit als een groot probleem aangezien de reizende bollenkraam een grote groei kent. Daarom moet er een goede afweging worden gemaakt tussen het agrarische natuurbeheer en de reizende bollenkraam.

Recreatie & toerisme

De Provincie is zich er van bewust dat Noord-Holland de toeristen buiten de regio niet genoeg op de hoogte zijn van de gewaardeerde landschappen in het gebied. Daarnaast is het aanbod van het toerisme erg kleinschalig wat er voor zorgt dat buitenlandse toeristen de grotere steden verkiezen boven West-Friesland. Daarom weten ze ook dat veel toeristen uit eigen regio afkomstig zijn. De kust, Enkhuizen en Hoorn zijn de toeristische trekpleisters in het gebied, aangezien daar veel recreatie op het water mogelijk is. Met betrekking tot Noord-Holland Noord zijn er vooral kleinschalige activiteiten. Deze zijn vooral te vinden in activiteiten zoals watersport, kust recreatie en wandelen en fietsen tussen de landbouwkavels door.

Wensen toekomst

Er is uit de structuurvisie van de provincie gekomen dat er agrarisch natuurbeheer uitgevoerd wordt op plaatsen waar geen schaalvergroting mogelijk is. Dit zorgt er voor dat het karakteristieke beeld van het kleinschalige landschap behouden blijft. Daarnaast ziet de provincie graag dat de vollegronds groente ook als volwaardige natuur wordt aangezien. De definitie van natuur moet daarom ook verbreed worden zodat het aanzicht van het tuinbouwlandschap ook kan worden gezien als natuur. Ook ziet de provincie graag dat de boeren meer paden open zouden kunnen stellen langs hun land voor de recreatie in het gebied. Het energievraagstuk speelt ook een rol in het landschap. Dit komt vooral door het feit dat de huidige normen en waarden in de maatschappij er voor zorgen dat men zich meer richt op natuur en duurzaamheid. Er moet meer gebruik gemaakt worden van bodemenergie-systemen, geothermie en warmte-koude-opslag, dit is om de duurzaamheid in het gebied te bevorderen.

Ontwikkelingsbureau Noord-Holland Noord – Promotie en acquisitie agribusiness

Omschrijving

Bij deze workshop was de afdeling Promotie Acquisitie Agribusiness aanwezig om de studenten inzichten te bieden over de agrarische tak van Noord-Holland Noord. Agriboard is de overkoepelende organisatie waar de Provincie, landbouwbedrijven en onderwijs en andere agro gerelateerde actoren samen werken. De ambitie van Agriboard is om de positie van agribusiness in West-Friesland ten opzichte van Nederland als aantrekkelijkste agribusinessgebied te ontwikkelen. Om deze ambitie te bewerkstelligen is het doel om een greenportstatus te vergaren voor West-Friesland. De visie die Agriboard heeft is om grootschalige bedrijven naar het gebied toe te trekken zodat deze wens kan worden gerealiseerd.

Toekomst

Behalve uitbreiden en vergroten van tuinbouw en glastuinbouw heeft Agriboard meerdere ontwikkelingen voor ogen. Zo ziet Agriboard bijvoorbeeld graag dat de warmte die bij de glastuinbouw vrijkomt dat die wordt opgevangen om er vervolgens energie mee op te wekken. Dit zorgt voor een toenemende duurzaamheid in de glastuinbouw. Daarnaast zou de eventuele energie die over is een grote bron kunnen zijn voor de stroomvoorziening van de huishoudens in de regio.

Algemeen belang

Bij het algemene belang staat het verbeteren van het imago van de regio centraal. Hierbij probeert men om de braindrain te reduceren en zelfs om te zetten in een braingain. Dit kan worden gerealiseerd door meer samenwerking met hogescholen en universiteiten. Hierbij valt te denken aan het aantrekken van leerstoelgroepen van andere universiteiten of hogescholen. Ook wil men West-Friesland op een positie krijgen in de greenports lijst van heel Nederland. Het vergaren van de greenportstatus zorgt ervoor dat West-Friesland een betere en sterkere internationale positie krijgt.

Probleem

Er is sprake van versnippering in het gebied, er moet nog meer samengewerkt worden om de belangen te behalen en ook op kennis gebied moet meer draagvlak komen tussen de bedrijven. De bedrijven zijn door de versnippering te veel aan het concurreren binnen het gebied in plaats van als een cluster opereren om de concurrentie aan te gaan.

Zwakke punten zijn de bollensector waar het momenteel slecht mee gaat. De vraag-en-aanbodssituatie moet verbeterd worden zodat de prijzen van de bollen omhoog gaan en er meer winst te behalen is. Ook ziektes zijn een angst voor West-Friesland waar veel tuin- & glastuinbouw geclusterd zijn.

Ontwikkelingsbureau Noord Holland Noord – Promotie en Acquisitie Recreatie & Toerisme

Voor Ontwikkelingsbureau Noord Holland Noord – Promotie en Acquisitie Recreatie & Toerisme hebben wij gesproken met Adriana Stam. Mevrouw Stam heeft ons vooral verteld wat de krachten van West-Friesland zijn, welke problemen ze hebben, welke tegenstanders ze hebben en wat de toekomstvisie voor West-Friesland is.

Cultuurhistorie:

Allereerst wist mevrouw Stam ons te vertellen dat West-Friesland erg gesteld is op haar cultuurhistorie en dat de overgrote focus van recreatie en toerisme hierop gevestigd is. Dit is een grote kracht voor het gebied qua toerisme en recreatie, het is echter aan de andere kant ook een groot gemis dat de natuur hier te weinig in voorkomt. Dit zou Ontwikkelingsbureau Noord Holland Noord graag anders zien omdat zij net als vele anderen multifunctioneel landgebruik en duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan.

Balans tussen wonen, werken en recreatie:

Een ander punt wat Ontwikkelingsbureau Noord Holland Noord zeer belangrijk vindt is dat er een goede balans gevonden wordt tussen wonen, werken en recreëren. Dit zorgt er wel voor dat er een klein conflict is met de landbouw en de glastuinbouw. Dit vanwege het feit dat de landbouw zijn areaal wil behouden en zo min mogelijk lastig gevallen wil worden door toeristen. Daarnaast is de glastuinbouw totaal niet recreatief en dat zorgt er dus voor dat het elkaar uitsluit. Dit is echter met landbouw en recreatie niet helemaal het geval. Er moet dus een oplossing bedacht worden voor het combineren van de landbouw en recreatie.

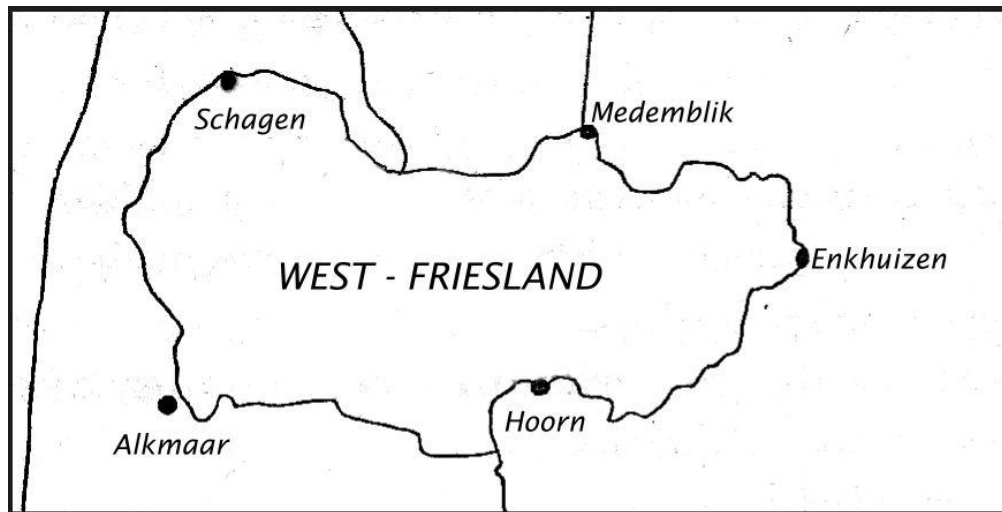
Daarnaast wil Ontwikkelingsbureau Noord Holland Noord zich meer richten op buitenlandse toeristen. Op dit moment is er weinig sprake van buitenlandse toeristen in het gebied omdat deze toch vooral meer in de grote steden te vinden zijn, zoals Amsterdam. Daarom moet er nagedacht worden over het combineren van arrangementen tussen stedelijk en landelijk toerisme. Er komt hier echter wel een probleem bij kijken en dat is dat op dit moment het toerisme erg lokaal is, daarom moet er ook gekeken worden naar het regionaliseren van de recreatie naar het hele gebied. Er zijn al bestaande ideeën om het gebied te digitaliseren zodat de toegankelijkheid van recreatie en toerisme toe zal nemen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan GPS-fietstochten. Daarnaast biedt het een goede mogelijkheid om de toeristen buiten het gebied via bijvoorbeeld internet op de hoogte te brengen van de aanwezigheid van toerisme in het gebied.

Streekproducten:

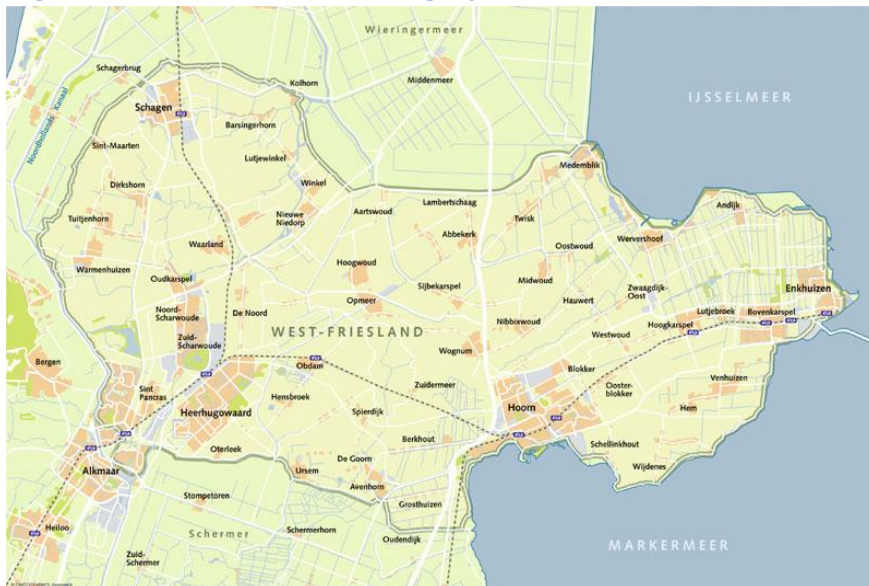
Ten slotte wil Ontwikkelingsbureau Noord Holland Noord zich sterk gaan richten op de streekproducten in West-Friesland. Dit wordt gezien als een grote kracht van het gebied die nog verder ontwikkeld kan worden. De bedoeling daarnaast is ook om de streekproducten in het hele land aan de man te brengen om ervoor te zorgen dat mensen een beter beeld krijgen van West-Friesland in plaats van het huidige ingepolderde beeld dat men elders heeft van West-Friesland. Daarnaast ziet men graag dat de diversiteit van het gebied meer gepromoot wordt, aangezien dit een van de grootste krachten van het gebied is.

WestFries Genootschap

Het WestFries Genootschap werd vertegenwoordigd door Netty Zander. Allereerst gaf zij ons een introductie over de vereniging. Het werkgebied van de ruim 2800 leden tellende cultuurhistorische vereniging is het WestFriese gebied binnen de omringdijk (zie figuur 7 en 8). Ook werd ons verteld dat er veel sprake is van historische opstreckende verkaveling en dat er sprake is van een bijzondere ondergrond in het werkgebied van het WestFries Genootschap. Vervolgens was het aan de studenten om los te barsten met hun vragen.

Figuur 7 West-Friese Omringdijk

Figuur 8: Werkgebied WestFries Genootschap (www.westfriesgenootschap.nl)

Huidige situatie:

Mevrouw Zander begon na een vraag over de huidige situatie meteen met het verhaal dat agrariërs benedenmaats worden behandeld omdat ze te lage prijzen krijgen voor hun producten, dit maakt het allemaal erg lastig voor ze om hun hoofd boven water te houden, wat er voor kan zorgen dat de agrariërs ervoor kiezen om hun bedrijf te verkopen aan projectontwikkelaars. De West Friese boer heeft als doel voor ogen om zijn bedrijf meerdere generaties binnen de familie te houden in plaats van het behalen van grote winsten. Wanneer agrariërs er voor kiezen om hun familiebedrijf te verkopen aan projectontwikkelaars zorgt dit ervoor dat de boeren verdwijnen uit het landschap en daarmee de identiteit van West-Friesland.

De supermarkten kweken scheve verhoudingen doordat ze bijvoorbeeld ook vlees importeren uit het buitenland, wat de concurrentiepositie van de Nederlandse boeren verslechtert. Dit zorgt ervoor dat de macht van de projectontwikkelaars en de supermarkten een 'feodaal' karakter krijgt, aldus mevrouw Zander. Idealiter zouden de Nederlandse producten een stimulans moeten krijgen, om een voorsprong te krijgen op de buitenlandse producten.

Toekomst:

Vervolgens werd de toekomstvisie van het WestFries Genootschap uiteengezet. Zo kwam het erop neer dat het een idee was dat er een subsidie kwam voor de agrariërs om de daken van hun boerderijen te bedekken met zonnecollectoren voor het opwekken van energie in verband met duurzaamheid en het compenseren van een eventuele slechte oogst. Daarnaast is het ook uit landschappelijk oogpunt want de ontwikkeling van zonne-energie kan er in de toekomst misschien voor zorgen dat de windmolens uit het landschap verdwijnen. Wat mevrouw Zander echter wel een goede ontwikkeling vond van de windenergie is dat de boeren tegenwoordig eerst zichzelf van energie mogen voorzien voordat ze het verkopen aan de energiebedrijven, voorheen werd alles direct namelijk aan de energiebedrijven verkocht.

Ook werd er gevraagd of het een oplossing zou zijn om de familieboerderijen te subsidiëren om hun toekomst te waarborgen, dit vond mevrouw Zander echter geen goede oplossing, een betere oplossing zou een betere prijs zijn voor de producten van de boer want het is niet de cultuur van de West-Friezen om hun handje op te houden voor dergelijke praktijken. Het verbreden van de eigen boerderijen is de oplossing, hierbij valt te denken aan het beschikbaar stellen van eigen land voor natuur door middel van wandelpaden of iets dergelijks, daarnaast kan er ook gedacht worden aan het kamperen bij de boer en vergelijkbare activiteiten. Een andere eventuele mogelijkheid die geopperd werd was om het biologische voedsel in grotere hoeveelheden te produceren. Dit is echter geen goed idee omdat de cultuur in heel Nederland is dat prijs boven kwaliteit gaat in plaats van de Bourgondische cultuur in bijvoorbeeld Frankrijk waarbij men de kwaliteit en exclusiviteit van het voedsel hoog in het vaandel heeft staan.

Een andere ontwikkeling die het WestFries Genootschap graag zou zien is dat ervoor gekozen wordt om de bestaande bedrijventerreinen uit te breiden en te onderhouden in plaats van het telkens aanwijzen van nieuwe bedrijventerreinen, dit voorkomt namelijk versnippering en het zorgt er voor dat het open landschap gewaarborgd blijft.

Kernkwaliteiten:

Ten slotte zijn de kernkwaliteiten van West-Friesland nog aan bod gekomen. Zo was een van de krachten het open landschap, dit wordt erg gewaardeerd door de West-Fries en hij of zij zou zich opgesloten voelen in dichtbebouwd gebied. Daarnaast zijn de recreatieve paden een belangrijke waarde van het gebied, dit varieert van fiets of wandelpaden tot ruitroutes. Deze paden lopen door het hele gebied heen en ook over de Omringdijk, wat echter wel verbeterd zou kunnen worden is de aanwezigheid van informatieborden langs de routes om de toeristen en recreanten beter op de hoogte te brengen van de cultuurhistorie van West-Friesland. De nieuwe natuur tussen Enkhuizen en Lutjebroek wordt ook erg gewaardeerd door het WestFries Genootschap, aangezien de weidevogelnesten hier een kans krijgen om te overleven en omdat dit de recreatie dicht bij huis nog beter mogelijk maakt. Het is al eerder genoemd maar de Omringdijk is ook op andere facetten een kernkwaliteit. Een ontwikkeling die hieruit voortkwam is dat het het eerste provinciale monument van Nederland is geworden. Daarnaast zegt de dijk veel over de geschiedenis van het gebied, zo zijn bijvoorbeeld de wielen bij Schagen een trekpleister omdat deze de littekens in het land goed weergeven.

West Friese Bedrijvengroep

Tijdens de tweede ronde hadden de studenten de mogelijkheid om Piet Dekker, de voorzitter van de West Friese Bedrijvengroep, te interviewen. Vanzelfsprekend begon dhr. Dekker met een algemeen inleidend praatje over de West Friese Bedrijvengroep. De West Friese Bedrijvengroep is een overkoepelend orgaan van alle bestaande ondernemersclubs. Het bij elkaar voegen van alle ondernemersclubs in de West Friese Bedrijvengroep heeft ervoor gezorgd dat alle ondernemers zijn of haar zegje kunnen doen zodat de West Friese Bedrijvengroep kan praten met de provincie of de gemeente, hierbij is midden-klein-bedrijf daarmee dus ook betrokken.

Speerpunten:

Een van de speerpunten van de West Friese Bedrijvengroep is het verbeteren van de infrastructuur in West-Friesland. Zo is er al begonnen aan de aanleg van de tweede Coentunnel om de bereikbaarheid van Amsterdam vanuit Noord-Noord-Holland te verbeteren. De planning is dat de tweede Coentunnel klaar is in 2012. De tweede Coentunnel wordt onder het Noordzeekanaal aangelegd naast de bestaande Coentunnel. Daarnaast is de verbetering van de West-Frisiaweg (N302) ook zeer gewenst om de ontsluiting tussen west en oost te verbeteren. Zo is er laatst besloten dat deze weg onder handen genomen wordt en daarmee is de N23 geboren om de oost-west verbinding te verbeteren.

Een ander speerpunt van de West Friese Bedrijvengroep is het verhogen van de werkgelegenheid in West-Friesland. Dit proberen zij vooral te doen door het verhogen van de glastuinbouwproductie in West-Friesland. Het gebied in de Wieringermeer is al rationeel verkaveld en daarnaast zijn er weinig inwoners wat er voor zorgt dat er weinig tegenspraak is, aldus dhr. Dekker. De West Friese Bedrijvengroep ziet het liefst alle glastuinbouw uit het Westland naar de Wieringermeer trekken, aangezien glastuinbouw in het Westland erg onlogisch is in verband met Schiphol, de haven van Rotterdam en de politiek in Den Haag. De reden hierachter is dat het op transportgebied zorgt voor erg veel onnodige congestie. In het Westland zijn

de glastuinbouwbedrijven erg versnipperd wat er voor zorgt dat de transport niet gecentraliseerd is en nogmaals, onnodige congestie is hiervan het gevolg. Wanneer er voor gekozen wordt om alles uit de productieketen te centraliseren in Agriport, dan zal de congestie in het Westland daarmee automatisch afnemen.

Daarnaast zijn de glastuinbouwbedrijven in het Westland erg kleinschalig en is er vrijwel geen mogelijkheid tot uitbreiding in tegenstelling tot bijvoorbeeld Agriport. Naast het feit dat glastuinbouw zorgt voor extra directe werkgelegenheid, zorgt het ook voor indirecte werkgelegenheid aangezien andere bedrijven zich ook in de buurt gaan vestigen, hierbij valt vooral te denken aan transportbedrijven. Ook zijn er al plannen om enkele datacenters te plaatsen omdat het warmte kan opwekken wat weer gebruikt kan worden in bijvoorbeeld de glastuinbouw.

Structuurvisie:

Een kritisch punt van de West Friese Bedrijvengroep is dat de provincie in haar structuurvisie een scenario heeft opgesteld dat er in West-Friesland krimp zou plaatsvinden. Deze krimp kan zowel economisch als demografisch zijn. Dit is voor West-Friesland een groot probleem want West-Friesland wil zichzelf beter op de kaart zetten en ze wil de provincie over halen om zich ook te richten op het gebied in plaats van alleen maar op Amsterdam. Een ander heikel punt wat hier ook bij hoort is de verkoop van de oude DSB-gebouwen aan de gemeente Medemblik. Deze gebouwen waren ideaal geweest om nieuwe werkgelegenheid te creëren door er een grote multinational te plaatsen in plaats van de huidige werkgelegenheid te verplaatsen naar een andere locatie in de regio. De West Friese Bedrijvengroep ziet graag dat de provincie de krachten van de regio duidelijker aan de man brengt. Hierbij doelt de West Friese Bedrijvengroep op bijvoorbeeld het ruime wonen, het open landschap, de goedkope huizen in vergelijking met de Randstad, de openheid van de West Friezen, en het bloeiende verenigingsleven.

Bestuurlijke versnippering:

Ten slotte ziet de West Friese Bedrijvengroep een probleem bij de huidige bestuurlijke versnippering en de wil naar eenheid in West-Friesland. Op dit moment is alles bestuurlijk nog veel te lokaal geregeld en dit is een probleem want dit zorgt totaal niet voor eenheid. Wanneer de bestuurlijke taken meer regionaal verdeeld zouden worden, zou de regio als een krachtig blok tegenover de provincie kunnen optreden. Echter door de typische West Friese cultuur denkt men dat iedereen het individueel beter kan regelen. Hier komt echter wel een curieuze tegenstelling aan bod en dat is dat men wel de drang naar eenheid heeft, maar dat men dat probeert op te lossen door als een individu te handelen.

3.c. Drijvende krachten

Wereldmarkt

De Seed Valley in het gebied West-Friesland kent een sterke positie op de wereldmarkt, mede vanwege de lage mate van concurrentie en de aanwezigheid van een hoge kennis op het gebied van zaadveredeling. In de toekomst kan deze markt veranderen wat een grote verandering in het gebied betekent. De markt voor deze sector is dus een belangrijke drijvende kracht voor toekomstige ontwikkelingen. Ook de tuinbouw in West-Friesland kent een sterke marktpositie maar heeft concurrentie van het Westland en andere greenports. De markt van deze sector kan in de komende decennia positief dan wel negatief veranderen voor de West Friese tuinbouwers.

Zeewaterspiegelstijging:

Klimaatverandering is een belangrijke ontwikkeling waar wij ons de afgelopen decennia bewust van zijn geworden. Door deze verandering van het klimaat zal de zeewaterspiegel ongetwijfeld gaan stijgen, onzeker is echter hoeveel deze zal stijgen. De verandering van de zeewaterspiegel kan dijkverhoging of verzilting van de bodem betekenen.

Vergrijzing:

Een duidelijke trend die ook in West-Friesland te herkennen is, is de vergrijzing. Het aandeel van ouderen in de bevolkingssamenstelling neemt toe waardoor maatregelen genomen moeten worden om deze vergrijzing het hoofd te bieden.

Maatschappelijke belangen:

De maatschappij is constant aan verandering onderhevig. De maatschappij van 10 jaar terug kan weer hele andere belangen hebben op bijvoorbeeld het gebied van natuur en landbouw dan de huidige maatschappij. In de toekomst dient rekening gehouden te worden met deze veranderende maatschappelijke belangen. Daarnaast is er de trend dat de mens milieubewuster begint te worden, wat er in de toekomst voor kan zorgen dat de biologische teelt zou gaan groeien.

Overheidssteun:

Onder overheidssteun verstaan wij de bereidheid van de overheid om het gebied te faciliteren in de zin van subsidies en maatregelen zoals het verbreden van de infrastructuur of het verlenen van vergunningen. Wanneer de overheid overtuigd is van de potentie van een gebied zullen zij bijdragen aan het realiseren van de gewenste ontwikkeling bijvoorbeeld Agribusiness. Wanneer een gebied niet de steun van de overheid ontvangt zullen zij op eigen kracht aan de slag gaan een gewenste ontwikkeling in het gebied te realiseren. Het is mogelijk dat de overheid hierbij tegenwerkt bijvoorbeeld in de vorm van vergunningverlening en bestemmingsplannen.

Concurrentie vanuit Europa:

Onder concurrentie vanuit Europa verstaan wij de opkomst van greenports in landen binnen Europa waar dezelfde producten (voor een lagere prijs) geproduceerd worden. Wanneer de glastuinbouw, tuinbouw en zaadveredelingsindustrie in West-Friesland moeten concurreren met deze landen, kan het gebeuren dat er te weinig export overblijft en de prijzen van de producten dalen.

Technologische ontwikkeling:

De techniek blijft zich constant ontwikkelen zolang daar geld voor beschikbaar is. In de toekomst kan de technologie zich ontwikkeld hebben waarbij dit grote veranderingen in het gebied kent zowel op sociaal als op ruimtelijk gebied. Daarnaast is technologie natuurlijk een erg belangrijke pijler voor de productiesector. Denk hierbij aan het robotiseren van de glastuinbouw.

Internationale Politiek:

De beschikbaarheid van lager opgeleide/goedkopere werknemers uit het buitenland voor de tuinbouw is afhankelijk van het immigratiebeleid van de overheid en de Europese Unie. Deze drijvende kracht kan dus een belangrijke invloed hebben op de ontwikkeling van de tuinbouwsector.

Bovenstaande drijvende krachten dienen in onderstaande “impact-uncertainty-matrix” geplaatst te worden, daarbij moet overwogen worden wat de mate van onzekerheid en impact is van de drijvende kracht.

<i>Laag</i>	<i>Onzekerheid</i>	<i>Hoog</i>	
	<i>Wereldmarkt</i>	<i>Economie en Wereldmarkt Overheidssteun Agrarische concurrentie vanuit Europa</i>	<i>Hoog</i>
<i>Vergrijzing</i>	<i>Maatschappelijke belangen</i>	<i>Zeewaterspiegel Internationale Politiek Technologische ontwikkeling</i>	<i>Impact</i>
<i>Grondprijis</i>			<i>Laag</i>

Uit deze tabel volgen de drijvende krachten met de hoogste mate van impact en de hoogste mate van onzekerheid in dit geval de overheidssteun en de agrarische concurrentie vanuit Europa.

Toelichting: de drijvende krachten “overheidssteun” en “agrarische concurrentie” zijn afgeleid uit de achtereenvolgende overkoepelende drijvende krachten: economie en de wereldmarkt. Dit omdat de mate van de overheidssteun afhankelijk is van hoe het met de economie gaat en de agrarische concurrentie afhankelijk is van de wereld markt. Bij een gunstige economische situatie betekent het dat de overheidssteun hoog is. Dit omdat de overheid dan over genoeg financiële middelen beschikt om het gebied te ondersteunen met subsidies. Door het specificeren van de drijvende krachten proberen we het scenario te verduidelijken en specifiek te maken.

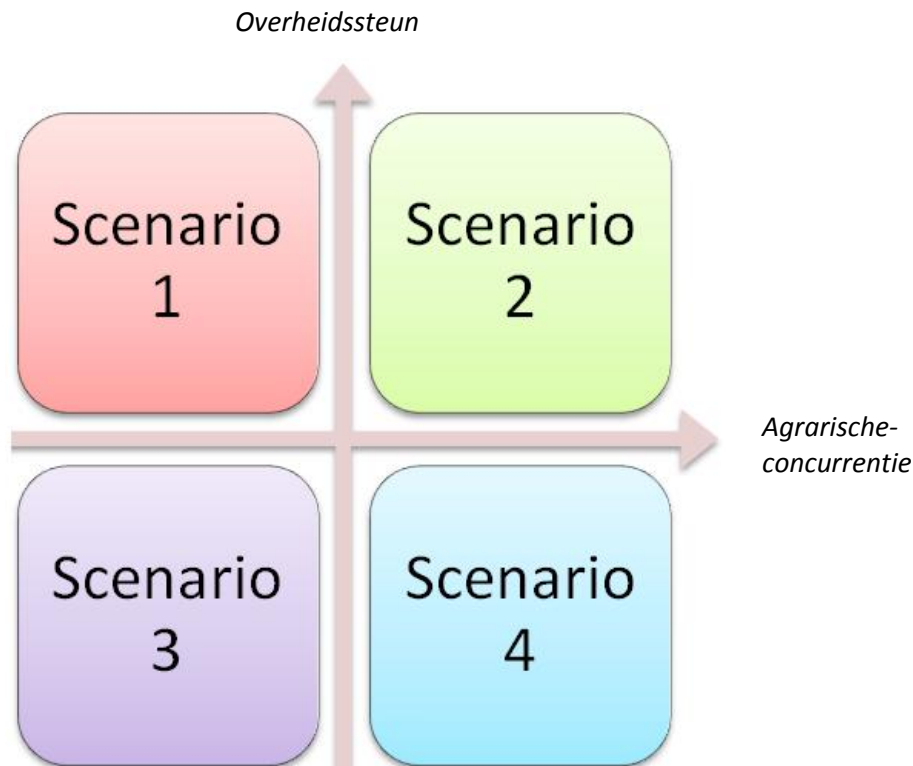
3. Scenariomethode

4.a Scenario's

In dit onderdeel wordt de toekomst verkend en worden de mogelijke scenario's voor het gebied onderzocht. Na discussie binnen de groep en enkele bronnen op internet te hebben nagelezen zijn wij tot de eerder genoemde drijvende krachten gekomen, niet de pretentie hebbende dat bovenstaande lijst compleet is.

De drijvende krachten met de hoogste onzekerheid en de hoogste mate van invloed moeten tegen elkaar uitgezet worden op twee assen waarbij er aan elke kant van de as een verschillend scenario ontstaat, in totaal dus vier verschillende scenario's. Van deze vier scenario's onderzoeken we de twee die het grootste tegenovergestelde ruimtelijk effect hebben en dus het verst uit elkaar liggen aangezien dit voor onze toekomstverkenning het meest interessante resultaat oplevert. Na groepsdiscussie hebben wij besloten dat scenario 1 en scenario 4 de meest interessante scenario's zijn. Scenario 1 kent een gunstig politiek en economisch klimaat voor bedrijvigheid waar scenario 4 tegen problemen aanloopt wat betreft steun en concurrentie wat betekent dat bij dit scenario naar een andere richting gezocht moet worden.

In de illustratie is weergegeven wat het resultaat is van bovenstaande stap.

Scenario 1 West-Friesland als productiegebied voor tuinbouw en zaadveredeling.

Indien wij naar scenario 1 kijken zien we als voorwaarden dat er veel overheidssteun is en weinig agrarische concurrentie op het gebied vanuit Europa. De gevolgen van deze gebeurtenissen op het gebied zijn zeer groot en zullen onderzocht worden in scenario 1. Natuurlijk moet er rekening gehouden mee worden dat er bij dit scenario ook gekeken wordt naar de overige drijvende krachten die eerder door ons zijn opgesteld en van invloed zijn op het gebied.

Als we het in dit scenario hebben over de overheidssteun, hebben we het niet alleen over de financiële steun van de verschillende overheden op het gebied West-Friesland, maar ook de bestuurlijke steun vanuit de overheden. Meer steun voor het gebied zal ook betekenen dat er meer samenwerking zal plaatsvinden tussen de verschillende overheden - bestuurlijke lagen - in het gebied. Dit om van het gebied een sterke en welvarende regio te maken. Een hoge overheidssteun voor het gebied zal ook betekenen dat er vanuit de verschillende soorten overheden, de gemeente, de provincie en het rijk, een hogere mate van medewerking zal zijn. De samenwerking tussen de bestuurlijke lagen zal duidelijker worden en er zal meer communicatie plaatsvinden doordat de betrokkenheid groter is. Dit heeft voor het gebied vele gevolgen. Zo zullen er voor het gebied meer juridische middelen zijn om het gebied als eenheid te kunnen versterken.

De provincie en het rijk kunnen, met behulp van hun grondbeleidsmiddelen, juridische sturing geven en bestemmingplannen in het gebied aanpassen. Ook zal er door meer steun vanuit de hogere overheden een verbetering van het imago op nationaal niveau kunnen plaatsvinden. De infrastructuur in het gebied en de verbinding met de Randstad kan verbeterd worden waardoor het gebied, voor de sectoren wonen en werken, een stuk aantrekkelijker zal worden. Een verbetering in de samenwerking tussen de bestuurlijke lagen kan ook leiden tot een samenvoeging van verschillende gemeentes. De gemeentelijke lagen in het gebied zullen namelijk minder gefocust zijn op hun eigen gemeente en meer rekening moeten houden met het gehele gebied West-Friesland door de sturing van boven af. Door de samenvoeging van gemeenten zal het gebied meer een geheel worden en kunnen de gemeentes zich gaan concentreren op ontwikkelingen die positief zijn op het gehele gebied in plaats van ontwikkeling die alleen van positieve invloed zijn binnen hun eigen gemeentelijke grenzen.

Verder zal de agrarische concurrentie vanuit Europa op het gebied klein zijn in ons scenario. Voor het

gebied kan dit betekenen dat er gekeken wordt of West-Friesland op het gebied van zaadveredeling en glastuinbouw de voorloper op deze gebieden kan zijn door te profiteren van de kennis die er in het gebied aanwezig is. Ook is de ligging van oudsher gunstig voor glastuinbouw en veredeling. Verder zal weinig concurrentie resulteren in een groei van de agrarische sector in het gebied en zal er naar alle waarschijnlijkheid ook meer werkgelegenheid en kennis in het gebied komen. Dit zal dus resulteren in een groei van de bevolkingsdichtheid in het gebied.

Seed Valley zal ook profiteren van de lage mate van concurrentie en zal meer bedrijvigheid trekken in het gebied. De uitbreiding van de agrarische sector zal resulteren in meer export in het gebied wat betekent dat de infrastructuur ook zal worden verbeterd. Hierdoor zullen er ook meer transport bedrijven naar het gebied trekken. Weinig concurrentie betekent ook dat er een grotere afzetmarkt is voor het gebied, de productie zal dus ook groeien in het gebied.

Al met al zal er in dit scenario dus een positieve groei zijn met betrekking tot de economie in het gebied. Het economisch sterke gebied kan met behulp van de beschikbare middelen zorgen voor een aantrekkelijk, welvarend gebied met daarin de agrarische sector als grootste drijvende kracht.

Scenario 2 “Verbreden of Verdwijnen”

In dit scenario ontvangt de regio West Friesland in de toekomst weinig steun van de overheid in de vorm van subsidies en faciliteiten zoals verbeterde infrastructuur. De economische situatie is namelijk dermate slecht dat de overheid moet bezuinigen en weinig mogelijkheden heeft tot investeren. Er ontstaat een vrije marktwerking in het gebied aangezien de overheid zich niet zo zeer bemoeit met de ontwikkelingen in het gebied. Deze vrije marktwerking voor de tuinbouwsector heeft meer onderlinge samenwerking tot gevolg om tot kostenbesparing te komen op bijvoorbeeld logistiek gebied.

Daarnaast wordt er in dit scenario uitgegaan van een hoge mate van concurrentie voor de tuinbouw- en veredelingssector vanuit Europa, denk hierbij aan Polen, Oekraïne, Spanje en Duitsland. Deze concurrentie komt voort uit een open wereldmarkt en brengt een minder sterke marktpositie met zich mee waardoor de bedrijven in West Friesland minder kunnen exporteren en dus minder omzet verwerven. Gevolg zal zijn dat de vollegrondsgroente-sector zal verdwijnen vanwege hun beperkte mogelijkheden tot verbreding. De glastuinbouwsector blijft in leven omdat zij meerdere mogelijkheden tot verbrede landbouw hebben zoals het produceren van duurzame energie en het kweken van vissen. Aangezien de nationale overheid hier geen subsidie voor kan geven vanwege de slechte economische situatie in het land, dient de financiële steun vanuit de Europese Unie te komen.

Daarnaast ligt de productie efficiëntie van de glastuinbouw in West Friesland hoog wat een extra voordeel biedt ten opzichte van de concurrentie. De efficiëntie van de glastuinbouw ligt in West Friesland dermate hoog vanwege de gunstige klimatologische omstandigheden waardoor de glastuinbouw kan blijven bestaan maar zich slechts in kleine mate zal uitbreiden. Deze beperkte mate van uitbreiding is het gevolg van de zwakke concurrentiepositie van het gebied en de noodzaak tot verbreding wat ondernemers uit andere gebieden niet als kansrijk zullen ervaren. De glastuinbouwbedrijven die overblijven zullen clusteren zodat zij maximaal profiteren van hun samenwerking.

Voor de veredelingssector betekent de sterke concurrentie uit Europa dat deze krimpt omdat de technologie in andere delen van Europa dermate gegroeid is dat deze niet meer onder hoeft te doen voor de aanwezige kennis uit West Friesland. Daarnaast zal door het verdwijnen van veel tuinbouw de directe afzetmarkt voor de veredelingssector afnemen wat de veelzijdigheid van deze sector doet verdwijnen.

Verschillende bedrijven zullen de concurrentie niet meer aan kunnen en zullen verdwijnen. Hierdoor komt land vrij. Dit vrijgekomen land kan nieuwe landgebruiksfuncties krijgen.

Veeteelt en bollenteelt blijven bestaan in West Friesland, weliswaar in kleinere mate vanwege de vergrijzing en daarmee het gebrek aan opvolging. De veeteelt en bollenteelt in het gebied zijn echter niet onderhevig aan de concurrentie vanuit andere delen van Europa. In dit scenario wordt namelijk uitgegaan dat de veeteeltsector in Europa zich niet zo snel ontwikkelt als de tuinbouw- en veredelingssector. Daarbij geldt dat de bodem en klimatologische omstandigheden in andere gebieden van Europa minder geschikt zijn voor het kweken van bollen waardoor de bollenteelt niet beconcurrereerd zal worden.

Door de afname van het aantal bedrijven vanwege de hoge mate van concurrentie verdwijnen ook veel arbeidsplaatsen en dan met name voor de lager opgeleiden. De hoger opgeleiden uit het gebied zullen ook minder werkgelegenheid kennen maar in hun geval is de afname van arbeidsplaatsen minder groot aangezien zij in de bedrijven die overblijven de managementtaken kunnen verrichten. Gevolg is dat voornamelijk ouderen achterblijven in het gebied vanwege de hoge mate van vergrijzing die optreedt binnen de komende decennia.

Vanwege de economische groei van de concurrentiegebieden in Europa zal het moeilijker zijn aan gastarbeiders te komen om in de kassen te werken wat problemen geeft voor de agrarische bedrijven omdat zij dan duurder werknemers moeten inhuren.

De technologische ontwikkeling zou hiervoor echter een uitkomst kunnen bieden omdat deze arbeidsplaatsen vervangt door robots maar omdat er weinig overheidssteun is, wordt ook de ontwikkeling van verbeteringen in de techniek niet door de overheid gesubsidieerd en komt dit dus geheel voor rekening van de ondernemers.

Tenslotte zal door de slechte economische situatie van Nederland de vraag naar biologische producten afnemen waardoor biologische landbouw minder kansrijk zal zijn in 2040.

4.b Wensbeelden

Wensbeeld 1: West-Friesland als productiegebied

In dit wensbeeld wordt de regio West-Friesland gezien als greenport waarin een intensieve vorm van landbouw de hoofdrol speelt. De landbouw in het gebied zal zich voornamelijk richten op glastuinbouw die zeer efficiënt zal zijn om de concurrentie met het buitenland ook op de langere termijn aan te kunnen. Om een hoge efficiëntie te kunnen garanderen zijn een aantal voorwaarden voor de landbouw en daaraan gerelateerde zaken vereist. Ten eerste zal de landbouw grootschalig moeten zijn vanwege de hoge productiviteit; kleine bedrijven kennen een minder hoge efficiëntie waardoor hiervoor dan ook geen toekomst zal zijn. Daarnaast zullen de aanwezige bedrijven een zeer efficiënt productieproces moeten hebben door veel gebruik te maken van hoogwaardige technieken en automatisering, waarvoor veel kennis vereist is. Deze ontwikkeling zorgt weliswaar voor een afname aan werkgelegenheid voor lager opgeleiden, maar juist voor een stijging van werkgelegenheid voor hoger opgeleiden en eventuele aantrek van bedrijven die in verband staan met het productieproces. Ten slotte zullen agglomeratievoordelen van toepassing zijn op het gebied, aangezien er een sterke concentratie van glastuinbouw zal plaatsvinden. De verschillende bedrijven kunnen dan onderling van elkaar profiteren door kennisuitwisseling en daarnaast biedt de logistiek ook extra mogelijkheden.

Naast de uitbreiding van glastuinbouw bestaat ook de wens om de sector van zaadteelt in het gebied te versterken. Niet alleen is er extra ruimte voor productie gewenst, maar ook de veredeling en handel, waarin West-Friesland nu al een sterke positie heeft, zal worden uitgebreid. Ook de bollenteelt zal een aandeel hebben in het wensbeeld, mits er sprake is van een kennisintensieve bedrijfsvoering. Dit zijn dus kennisintensieve sectoren, wat hogeropgeleiden naar de regio zal trekken. Om de vereiste kennis te kunnen garanderen en voldoende gekwalificeerd personeel naar de regio te trekken, zal een onderwijsinstelling in het hoger onderwijs gespecialiseerd in de agro-sector in de regio komen.

De agrarische sector kan de economische positie van het gebied dus op twee manieren versterken. Ten eerste door de zeer hoge productie die ze kennen en ten tweede door de extra werkgelegenheid voor hoger opgeleiden die zal ontstaan. Om dit te kunnen realiseren zal de infrastructuur van de regio versterkt moeten worden. Voornamelijk de snelweg A7 speelt een belangrijke rol in de ontsluiting, waardoor deze uitgebreid zal worden om de toegenomen verkeersdrukte te kunnen verwerken. Daarnaast zal de hoofdinfrastructuur in de richting oost-west vernieuwd of verbeterd worden, wat ook voordelig kan uitwerken op de functie wonen. Ruimte voor extra woningbouw zal aanwezig zijn bij bestaande verstedelijkte delen in het gebied West-Friesland, bijvoorbeeld door een verdere ontwikkeling van Bandstad Hoorn – Enkhuizen – Stede Broec. Door nieuwbouw te concentreren bij bestaande bebouwing zal deze minder belemmeringen opleveren voor de grootschalige landbouw in het gebied.

De intensieve glastuinbouw en kennisintensieve zaadteelt spelen dus de hoofdrol in dit wensbeeld. De overige agrarische sectoren die momenteel ook in het gebied aanwezig zijn, zoals veeteelt, bollenteelt en vollegrondsgroenteteelt, zullen hierdoor grotendeels verdwijnen, aangezien ze in mindere mate bij kunnen dragen aan de economische kracht van het gebied. Desondanks zullen er delen van West-Friesland overblijven die niet of nauwelijks geschikt zijn voor schaalvergroting in de landbouw door obstakels als huizen of wegen. In het geval dat de grond voor geen van de eerder genoemde, gewenste ontwikkelingen geschikt is, zal het waar mogelijk zijn bestaande functie behouden.

Al met al zorgen de uitbreidingen op het gebied van landbouw, infrastructuur en woningbouw samen dus voor een economische impuls in het gebied, maar deze ontwikkelingen hebben echter ook een negatieve uitwerking op het gebied. Door de grootschalige landbouw zal het slagenlandschap, een belangrijke landschappelijke waarde, in veel gevallen niet behouden kunnen blijven. Cultuurhistorie zal dus in veel gevallen moeten wijken voor de agrarische sector. Daarnaast heeft de uitgebreide infrastructuur door geluidsoverlast, slechtere luchtkwaliteit en doorsnijding een grotere impact op de natuurlijke omgeving. Bovendien zal de natuur onder de economische ontwikkelingen lijden, aangezien er voor de natuur simpelweg minder ruimte is in het gebied na de toename van glastuinbouw.

Wensbeeld 2: Dynamisch West-Friesland

Landschapsbehoud is de rode draad die door alle ontwikkelingen in dit wensbeeld naar 2040 loopt. Nederlandse landbouwproductie wordt door de overheid gestimuleerd om een voorsprong te hebben op de buitenlandse producten. Ook kunnen landbouwbedrijven vergroten mits dit niet het landschap verandert. Er is een goede balans tussen wonen, werken en recreëren.

Het open landschap tussen de twee clusters van de Seed Valley speelt in dit wensbeeld een grote rol, waardoor deze openheid beschermd moet blijven. De West-Friese bevolking is bewust van – en trots op – haar omgeving en is actief in het behoud van het landschap en haar karakteristieken. Oude landschappelijke elementen worden beschermd en ondersteund zodat deze blijven bestaan. Deze steun komt van de overheid en de West-Friezen. Aan de rest van Nederland wordt een voorbeeld gegeven van hoe milieubewust de mens kan zijn. West-Friesland komt hierdoor opener te staan voor toeristen. Zo komt het milieubewuste beeld nog beter over.

De kern van het wensbeeld houdt in dat in 2040 de landbouw wel kan vergroten maar zonder herverkaveling omdat anders het landschapsbeeld verdwijnt. Met herverkaveling wordt hier bedoeld dat de kavels in het gebied op de schop genomen worden om ervoor te zorgen dat er efficiënte kavels komen in plaats van de huidige kavels. Bedrijven kunnen meerdere kavels in bezit hebben, maar de herverkaveling blijft uit. Omdat dit in de toekomst voor vollegrondsgroenteteelt niet rendabel is gaan deze landbouwers steeds meer over op biologische teelt. Daarnaast hebben boeren ook andere activiteiten bijvoorbeeld het openstellen van paden voor toeristen of agrarisch natuurbeheer. Onder agrarisch natuur- en landschapsbeheer verstaat men alle maatregelen die agrariërs nemen op en rond hun bedrijf voor natuur en landschap. De belangrijkste functie van de landbouwgronden is over het algemeen productie. Een

agrariër kan tijdens de werkzaamheden echter rekening houden met de flora en fauna op zijn land. Dit houdt bijvoorbeeld in dat hij voor een bepaalde datum zijn weilanden niet maait, dat hij rekening houdt met de nesten van weidevogels, dat slootkanten niet gemaaid worden, dat het land niet bemest wordt, poelen gegraven worden voor amfibieën, enzovoort.

De wens om deze kleinere (boeren)bedrijven te behouden in West-Friesland wordt gestimuleerd door de overheid. Hierdoor houden deze boeren het hoofd boven water. De overheid zal dit in de vorm van financiële overheidssteun aan West-Friesland verlenen. Hierbij valt te denken aan subsidies voor bijvoorbeeld duurzaam energiegebruik.

De regio gaat zich meer kenmerken door een ruraal karakter. De woningen in het platteland blijven dun geconcentreerd en de woningen zijn ruim opgezet. Er worden geen nieuwe woonwijken gebouwd. Dit is namelijk niet nodig in verband met het gebrek van behoefte hier aan. De bevolking zal na 2040 in het totaal aantal mensen genomen afnemen. Tot 2040 is echter nog een kleine groei, maar om deze groei op te vangen zullen er niet hele woonwijken gebouwd te worden.

De wereldmarkt van de bloembollen bestaat voor ruim 65% uit bollen die van de Nederlandse bodem komen. Doordat agrarische natuurbeheer meer de trend wordt, komt dit in conflict met de reizende bollenkraam. De productie hiervan zal dan ook meer verplaatsen elders, bijvoorbeeld naar Flevoland of de Wieringermeer. In West-Friesland is er sprake van een afname van de bollenteelt, omdat de bollen niet 1x in de zes jaar maar 1x in de zeven jaar nog maar geteeld kunnen worden, dit in verband met agrarisch natuurbeheer. De broeierij in West-Friesland neemt gecombineerd met de bollenteelt een sterke positie in op de markt. De regio zal zich hier ook meer op specialiseren. Verder zal de bollenteelt nooit verdwijnen omdat dit in het huidige landschap past en omdat het een hoge cultuurhistorische waarde heeft.

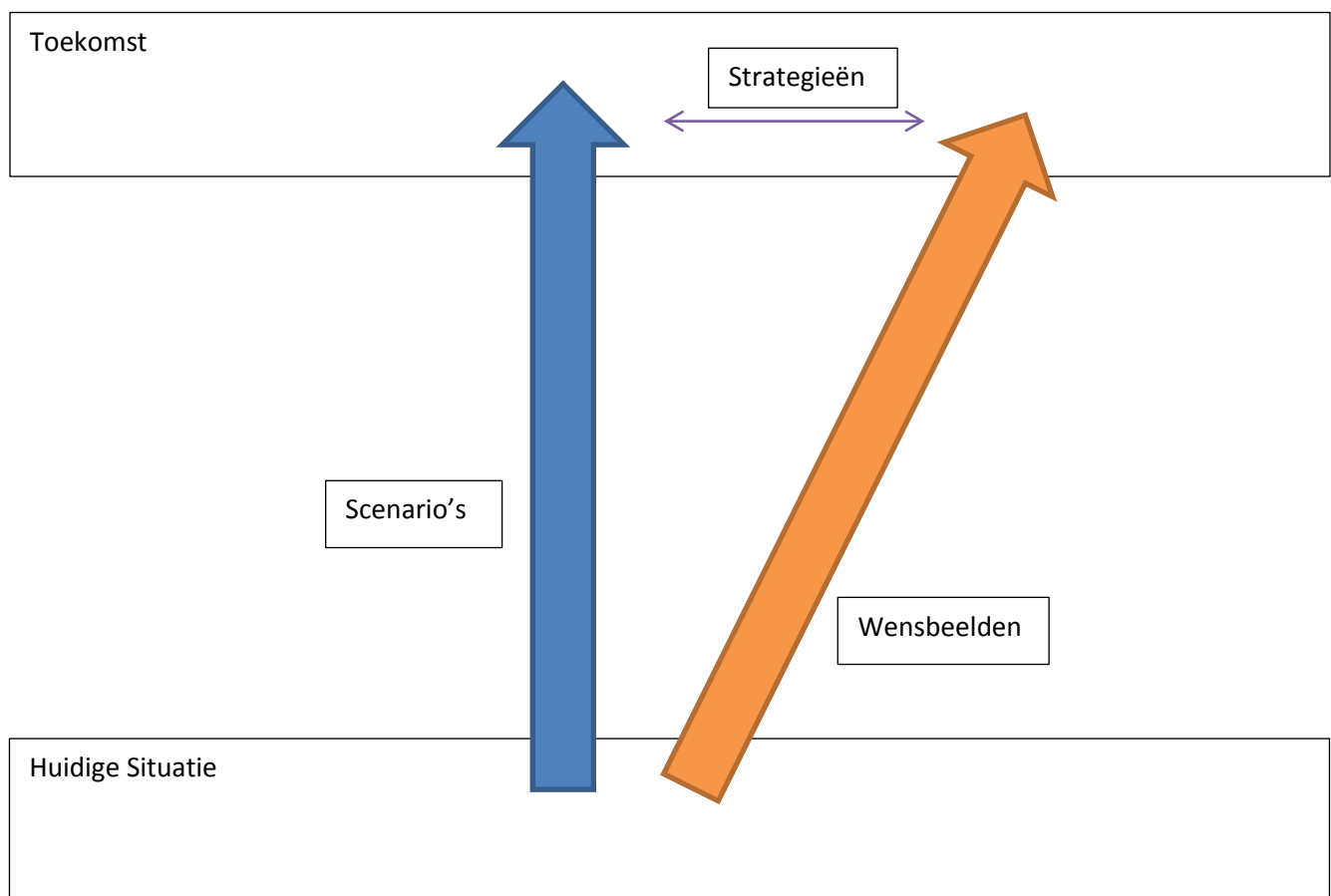
Ook de veehouderij die in het landschapsbeeld past blijft bestaan. Voor uitbreiding en vergroting zullen de veehouderijen moeten verplaatsen naar Wieringermeer. De Seed Valley blijft voornamelijk geconcentreerd in de twee clusters. Er vindt geen grote uitbreiding plaats naar West-Friesland Midden. De landschappelijke toonaangevers zoals de oude verkaveling en boerderijen blijven zo bestaan in West-Friesland. De landbouw zal zich meer gaan richten op samenwerking (ook tussen de diverse sectoren) maar er zal ook gekozen worden voor de clustering van landbouwbedrijven. Deze geconcentreerde plekken zijn op locaties waar mogelijk ruimte is voor vergroting.

Zoals eerder vermeld zal dit wensbeeld veel energie stoppen in het behoud van het landschap. Oude stolpboerderijen geven toon aan het landschap, deze zijn dan ook nog steeds aanwezig in de toekomstschets van 2040. Wel is het zo dat duurzaamheid gepromoot wordt en zullen de daken van boerderijen voorzien worden van zonnecollectoren. Dit is de grotendeelse vervanging van de windmolens die het open landschap opbreken. Niet alle windmolens kunnen worden vervangen want op dit moment kan de zonne-energie nog niet volledig concurreren met de windmolens.

Daarnaast zijn boeren niet alleen bezig met gewassen verbouwen maar doen ze ook aan agrarisch natuurbeheer en recreatieve activiteiten. Toeristen hoeven nu niet meer van de zijlijn toe te kijken maar kunnen zelf actief deelnemen in het landschap. Toeristen beleven het landschap intensiever en zijn bewuster van de activiteiten die West-Friesland uniek maken.

4.c Strategieën

In deze fase wordt een analyse opgesteld om de combinatie te leggen tussen scenario's en wensbeelden. Hieruit volgen vier strategieën voor het gebied op de lange termijn. Ten eerste wordt een SWOT-analyse (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) uitgevoerd om de overeenkomsten en knelpunten tussen de huidige situatie en het wensbeeld, en het scenario en het wensbeeld, in kaart te brengen. Vervolgens worden maatregelen opgesteld om van het scenario (hoe de toekomst zich mogelijk ontwikkelt) tot het wensbeeld (de gewenste toekomst) te komen. Het resultaat is dus een maatregelenpakket met (abstracte) maatregelen voor de lange termijn. Onderstaand schema geeft de essentie van deze stap weer.

Strategie 1 Verbredingsscenario – Productiewensbeeld:

SWOT-analyse

Strengths	Weaknesses	Opportunities	Threats
Snelweg A7	Veel kleine smalle kavels	Alleen grootschalige bedrijven zullen overleven	Concurrentie landbouw uit Europa
Ontwikkelingen in de Seed Valley	Matige oost-west georiënteerde infrastructuur	(Agro)samenwerking noodzakelijk	Minder arbeidsplaatsen
Veel zonuren, weinig hete zomers = gunstig landbouwklimaat	Veel woningen en wegen aanwezig in het landelijke gebied	Verbreding glastuinbouw	Vergrijzing
Goede bodemeigenschappen		Werkgelegenheid voor hoger opgeleiden	Afname beschikbaarheid gastarbeiders
			Geen kansen meer voor gewone landbouw
			Hoge druk op infrastructuur
			Braindrain

Vanuit het scenario met een sterke agrarische concurrentie en weinig overheidssteun, zal door middel van een strategie toegewerkt worden naar het wensbeeld van agrarisch productiegebied.

Het kernpunt van dit wensbeeld is dat de agrarische sector in het gebied grootschaliger wordt en sterk intensiveert om de productie zo groot en efficiënt mogelijk te maken. In de bestaande situatie dragen een aantal zaken daar aan bij. Aangezien de zaadveredelingssector al een sterke positie in West-Friesland heeft, is er op dit gebied al veel kennis aanwezig.

Ook kent het gebied een gunstig landbouwklimaat, door relatief veel zonuren en weinig hete zomerdagen. Ten derde draagt de A7 bij aan een goede ontsluiting, al moet opgemerkt worden dat infrastructuur in oost-west richting van mindere kwaliteit is. Andere beperkingen van het gebied op dit moment zijn de veelal kleine kavels en aanwezige 'hindernissen' zoals woningen en wegen in het landelijk gebied die schaalvergroting in de weg kunnen staan.

Het geschetste scenario wat als uitgangspunt wordt genomen om tot het wensbeeld te komen, biedt een aantal kansen die gunstig uitpakken voor het maken van deze stap. Door de sterke concurrentie en weinig overheidssteun kunnen de kleinere bedrijven namelijk niet meer overleven, waardoor andere bedrijven de mogelijkheid krijgen om uit te breiden. Andere gevolgen van de concurrentie en het gebrek aan steun zijn de noodzaak van agrarische bedrijven om samen te werken (zodat geprofiteerd wordt van agglomeratievoordelen) en de noodzaak om te verbreden (bijvoorbeeld de productie van stroom in combinatie met glastuinbouw wat tot een efficiënt bedrijfsproces leidt). Dit zijn eisen voor de landbouwbedrijven om te kunnen overleven, welke zullen leiden tot de grootschalige, intensieve landbouw die in het wensbeeld zo belangrijk is.

Het scenario illustreert echter ook een aantal bedreigingen voor het toewerken naar het wensbeeld. Ten eerste is het denkbaar dat door de sterkere positie van de agrarische sector in het buitenland, het moeilijker zal worden om goedkope gastarbeiders te werven, waardoor duurder personeel ingezet moet worden. Dit probleem wordt echter gedeeltelijk gecompenseerd doordat er over het algemeen minder werkgelegenheid voor lager opgeleiden in West-Friesland zal zijn, door de schaalvergroting, intensivering en automatisering.

Ten tweede bestaat het gevaar voor het wensbeeld dat er een te grote druk op de infrastructuur door de intensivering van de landbouw kan ontstaan. Ten derde zorgen de sterke agrarische concurrentie en gebrek aan overheidssteun er dus voor dat de agrarische bedrijven die veel kennis vereisen of die zich verbreden kunnen blijven bestaan, maar voor alle andere vormen van landbouw is er geen toekomst.

Strategie verbredingscenario – productiewensbeeld

Nadat de analyse voor de aansluiting tussen scenario en wensbeeld is gemaakt, wordt vervolgens de strategie opgesteld om vanuit het scenario van weinig overheidssteun en veel agrarische concurrentie toe te werken naar het wensbeeld West-Friesland als agrarisch productiegebied.

Tijdens de analyse is al gebleken dat de situatie die het scenario schetst, op een aantal punten al zal leiden tot de belangrijkste waarden uit het wensbeeld. De schaalvergroting in de landbouw is bijvoorbeeld een belangrijk aspect van het wensbeeld, omdat dit vanwege de efficiëntie tot de hoogste opbrengsten leidt. Uit het scenario komt echter ook deze grootschalige landbouw voort, omdat die hoge efficiëntie in dit geval vereist is voor de landbouw om de concurrentie aan te kunnen. Dit principe werkt op een zelfde manier voor de verbreding van de landbouw (bijvoorbeeld glastuinbouw met energieproductie) en de agrosamenwerking (het profiteren van agglomeratievoordelen).

Andere zaken die positief uitpakken voor de combinatie van scenario en wensbeeld zijn het gunstige klimaat voor landbouw, de snelweg A7 en de huidige ontwikkelingen op het gebied van intensieve landbouw. Ook positief is de werkgelegenheid voor hoger opgeleiden die kan ontstaan, maar hierbij moet nog wel gezorgd worden dat deze hoger opgeleiden daadwerkelijk naar de regio komen of in de regio behouden blijven. Dit kan gerealiseerd worden door (een afdeling van) een hoger onderwijsinstelling gespecialiseerd in de agrosector naar de regio West-Friesland te halen en door stageplekken voor de studenten in het gebied aan te moedigen.

Er zijn ook punten tussen het scenario en het wensbeeld naar voren gekomen die nog conflicteren, zoals de matige oost-west gerichte infrastructuur. Deze zal verbeterd en uitgebreid moeten worden, zodat een groter deel van West-Friesland een efficiëntere aansluiting heeft op de A7 en de Markerwaarddijk en dus ook een groter gebied aantrekkelijk is voor intensieve landbouw. Hiernaast conflicteren ook de kleine, smalle kavels in het gebied met de wens van grootschalige landbouw. In de delen van West-Friesland waar deze grootschalige landbouw geschikt is, zal de verkavelingsstructuur zich hieraan moeten aanpassen. In delen waar obstakels als woningen of wegen voorkomen in het gebied, zal geen schaalvergroting worden toegepast.

Strategie 2 Uitbreidingsscenario – Productiewensbeeld:

Strengths	Weaknesses	Opportunities	Threats
Goede kennis over zaadveredeling in gebied	Slechte ontsluiting met Randstad	Samensmelting gemeentes	Verzilting
Gunstige ligging m.b.t. tuinbouw	Onaantrekkelijk wonen voor jongeren	Gebied als eenheid (meer samenwerking)	Waterstijging
Seed Valley	Braindrain	Voorloper op gebied van zaadveredeling	Onaantrekkelijk landschap
Agriport A7	Geen hogere opleiding in gebied	Meer financiële mogelijkheden	Teveel bemoeienis vanuit overheid
Ruimte voor uitbreiding	Vergrijzing	Imago van het gebied	
Gunstig landbouwklimaat	Aanbod personeelsmarkt verkleind	Samenwerking overheden	
	Afzetmarkt tuinbouw ver van productie	Goedkope werknemers	
		Meer werkgelegenheid gebied	

Voor het maken van deze strategie zullen wij één van de eerder ontwikkelde wensbeelden moeten koppelen met een onderzocht scenario. Het wensbeeld dat zich focust op techniek en kennis in het gebied wordt in deze strategie gekoppeld aan de scenario waarin er veel overheidssteun is en weinig agrarische concurrentie. Hierboven zijn de Strengths & Weaknesses en de opportunity's & Threats weergegeven. Hierbij zijn we bij de Strengths & Weaknesses uitgegaan van de huidige gesteldheid van het gebied en bij de Opportunities & Threats zijn we uitgegaan van de kansen en gevaren van het opgestelde scenario op het wensbeeld.

Als we kijken naar de huidige gesteldheid van het gebied zien we dat bij het wensbeeld techniek en kennis er een aantal krachten zijn van het gebied. De goede kennis over de zaadveredeling in het gebied is een kracht, willen we streven naar het onderzochte wensbeeld. Verder is de ligging van het gebied gunstig aangezien er veel zonuren zijn en het klimaat hier voor de tuinbouw gunstig is. De Seed-Valley en Agriport

A7 zijn ook belangrijke krachten op het gebied van kennis en techniek. Ze dragen bij aan een goede agrarische bedrijvigheid in het gebied. Verder zijn er ook veel uitbreidingsmogelijkheden te vinden in het gebied. De druk op de grond is hier lang niet zo groot als in bijvoorbeeld het Westland.

Verder moet er gekeken worden naar de zwaktes van het gebied strevend naar het wensbeeld. De ontsluiting is er hier één van. Er is wel te zien dat de ontsluiting verbetert maar aangezien dat er nog niet is behoort het nog steeds tot een zwakte van het gebied. Verder is het voor het gebied ook niet erg aantrekkelijk voor jongeren, dit kan resulteren in een braindrain. De jongeren in het gebied die gaan studeren keren vaak niet terug waardoor het kan resulteren in een krimp van de kennis. Het grote deel van de afzetmarkt van de tuinbouw ligt momenteel nog steeds in het Westland. Het gebied ligt hier redelijk ver vandaan en er treedt vaak congestie op tussen de gebieden. Dit resulteert in lange transport tijden wat niet gunstig is voor de handel in het gebied.

Kijkend naar de kansen en bedreigingen van het scenario op het wensbeeld zijn we ook uitgekomen op een reeks van kansen en bedreigingen. Onder de kansen voor het gebied zijn wie onder andere de samensmelting van de verschillende gemeentes om de samenwerking van het gebied te kunnen optimaliseren. Verder kan het gebied op het niveau van kennis in de zaadveredeling voorloper op de rest van de wereld of Europa worden. Het imago van het gebied kan hierdoor versterkt worden en er zal meer werkgelegenheid komen.

Ook moet men proberen in te spelen op de verschillende bedreigingen die er zijn op het gebied. De verzilting en de stijging van het waterpeil zijn onder meer bedreigingen waar het gebied rekening mee moet houden. Verder kan door de snelle agrarische- en economische groei er versnippering plaatsvinden in het gebied. Door de hoge overheidssteun kan er ook vertraging optreden in beleidsmatige beslissingen aangezien er veel bemoeienis zal zijn vanuit de verschillende overheden.

Strategie Uitbreidingsscenario – Productiewensbeeld:

Na het opstellen van de verschillende krachten, zwaktes, kansen en bedreigingen (de SWOT-analyse) wordt er een strategie opgesteld om vanuit het scenario: “uitbreiding verrijst” naar het wensbeeld “West-Friesland als productiegebied” te streven. Om te komen tot het wensbeeld moeten we dus gebruik maken van de verschillende kansen en krachten in het gebied en proberen zoveel mogelijk rekening te houden met de zwaktes en bedreigingen. Door hiermee rekening te houden is de gecreëerde strategie zo veilig mogelijk. In het wensbeeld komt er naar voren de kennis in het gebied te verbeteren. Hierbij kan er ingespeeld worden op de goede kennis die er op dit moment is op het gebied van zaadveredeling, glastuinbouw en vollegrondsgroente.

Als we kijken naar de Weaknesses zien we dat het voor West –Friesland aantrekkelijk zou zijn als ze zouden investeren in het verbeteren van de huidige of uitbreiden van de huidige infrastructuur. Dit zal het gebied ook gelijk interessanter maken voor jongeren aangezien de Randstad en Amsterdam beter bereikbaar zal zijn. Verder moet het gebied investeren in jongeren bewust maken dat er hoger opgeleiden banen aanwezig zijn in het gebied zodat er later geen braindrain plaatsvindt maar jongeren na hun studeren weer terug kunnen verhuizen naar hun geboorte-regio.

Kijkend naar de Threats is het duidelijk dat op het gebied van de klimaatverandering die nu plaatsvindt op de aarde er wel een aantal bedreigingen zijn voor het gebied. Verzilting en waterstijging zijn hier onderdeel van. Er moet gekeken worden hoe het gebied beschermd kan worden met behulp van dijken of waterberging en of het veel invloed zal hebben op de verzilting van de grond in het gebied.

Ook kan West-Friesland inspelen op de kansen die het als gebied heeft. Door meer samenwerking zal het gebied meer een eenheid zijn en zich beter kunnen handhaven, zowel op economisch gebied als op sociaal gebied. Niet alleen samenwerking tussen de verschillende gemeentes maar ook tussen de verschillende sectoren binnen de landbouw. Kijk bijvoorbeeld naar samenwerking tussen veehouderijen en glastuinbouw. Ook kan West-Friesland op het gebied van zaadveredeling voorloper worden op de wereld en hiermee het imago van het gebied versterken en Seed-Valley internationale bekendheid te geven.

Strategie 3: Uitbreidingsscenario – Landschapsbehoud

Strengths	Weaknesses	Opportunities	Threats
Landbouw grootste sector	Braindrain	Toerisme	Concurrentiepositie Seed Valley
Voorbeeldfunctie milieu	Afname reizende bollenkraam	Samenwerking tussen sectoren	Druk op ruimte
Openlandschap blijft gewaarborgd	Verslechtering concurrentiepositie	Eenwording van het gebied	Te grote focus op landbouw en natuur

Strengths

Landbouw is nog steeds de grootste sector in het geval wanneer er gekozen wordt voor natuurbeheer en uitbreiding. Dit is een kracht voor het gebied aangezien het zorgt voor veel werkgelegenheid en afzet. Daarnaast is het een sterk punt dat de landbouw gecombineerd wordt met de natuur. De provincie ziet graag dat er meervoudig landgebruik plaatsvindt, zodat de regio optimaal gebruikt kan worden.

Een ander sterk punt voor de provincie is, dat men de regio een voorbeeldfunctie aan wilt meten wanneer we het hebben over natuur en milieu. Wanneer West-Friesland een voorbeeld is voor de rest van Nederland als we het hebben over agrarisch natuurbeheer dan kan de Provincie misschien extra geld lospeuteren bij de overheid om dergelijke projecten te stimuleren.

Als laatste is het goed dat de eventuele verdichting die plaats zou moeten vinden dat dat in de clusters gebeurd en niet in het open landschap, zodat dit mooie landschap gewaarborgd kan blijven in West-Friesland.

Weaknesses

Er zal echter wel een braindrain plaatsvinden in West-Friesland aangezien het gros van de jeugd er voor zal kiezen om elders in Nederland te gaan studeren en/of werken. De braindrain zal er vervolgens ook voor zorgen dat er vergrijzing plaats zal vinden aangezien het aandeel jongeren flink zal dalen. Er wordt in de regio ook niet geanticipeerd op de braindrain, dit komt vooral door het feit dat er geen universiteiten zijn in West-Friesland, wat ervoor kan zorgen dat de regio in een vicieuze cirkel terechtkomt.

Wat een zwakte is voor de regio is dat er met dit scenario de reizende bollenkraam zal afnemen. Dit is erg zonde aangezien Nederland voor 65% verantwoordelijk is voor de totale productie van bollen in de wereld. Als er dan voor gekozen wordt om dit de laten krimpen in de regio zal dit er voor zorgen dat de concurrentiepositie van Seed Valley zal verslechteren.

Opportunities

Een grote kans voor West-Friesland is om het toerisme groots aan te pakken, vooral met het oog op het agrarische natuurbeheer wat gekoppeld kan worden aan de recreatie in West-Friesland. Ook bij dit scenario is het van belang dat de infrastructuur verbeterd wordt, daarom kan dit gezien worden als een grote kans voor de regio, vooral om de oost-west verbinding te verbeteren.

Het bovenstaande verhaal weet ons te vertellen dat er veel mogelijkheden voor de regio zijn om ervoor te zorgen dat het één geheel wordt en dat er sprake is van één imago voor West-Friesland. Dit is een grote wens voor veel mensen in het gebied en middels de uitbreiding en het agrarische natuurbeheer is dit mogelijk.

Threats

Een grote bedreiging is dat door het agrarische natuurbeheer dat de reizende bollenkraam areaal in zou moeten leveren wat ervoor zorgt dat de concurrentiepositie van Seed Valley in gevaar komt. Dit is een grote bedreiging aangezien Seed Valley op dit moment een toonaangevend begrip is.

Door het agrarische natuurbeheer komt er meer druk op de ruimte, zo is er al bekend dat de reizende bollenkraam areaal in moet leveren, maar het zorgt er ook voor dat er meer druk op het land van de boer komt aangezien de provincie dan graag ziet dat er bijvoorbeeld paden langs het land van de boer moeten worden aangelegd.

Een mogelijke bedreiging zou kunnen zijn dat de focus op de landbouw en natuur te groot wordt. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat men zich blind gaat staren om dit te perfectioneren en dat het overige landgebruik hierdoor in gevaar komt.

Strategie Uitbreidingsscenario – Landschapsbehoud

In deze stap wordt een strategie opgesteld vanuit het scenario van veel overheidssteun en weinig agrarische concurrentie uit Europa toe te werken naar het wensbeeld waar landschapsbehoud de hoofdrol speelt. Vanuit het perspectief van het scenario zouden in West-Friesland, door de lage mate van concurrentie, de intensieve zaadveredeling- en glastuinbouwsector zich sterker gaan ontwikkelen. Met name de laatstgenoemde past echter niet in het wensbeeld, waar de extensieve, kleinschalige landbouw in voor komt in de vorm van agrarisch natuurbeheer of bollenteelt. Om toch naar dit wensbeeld toe te kunnen werken, moet de overheid deze vorm van landbouw stimuleren door middel van subsidies voor agrarische bedrijven die aan de wensen voldoen. Deze subsidies zijn mogelijk vanwege de sterke overheidssteun voor het gebied die in het scenario naar voren komt. De overheid kiest hierdoor voor subsidiëring van minder efficiënt producerende agrarische bedrijven boven de intensieve, productiegerichte bedrijven. Het hoofdargument hiervoor is het behoud van landschap en natuur met bijbehorende recreatie. De subsidies zullen naast de vorm van landbouw ook ingezet worden voor andere duurzame initiatieven als zonnecollectoren die op daken van boerderijen geplaatst worden, die er voor zorgen dat zicht belemmerende windmolens overbodig worden in het gebied.

Het merendeel van West-Friesland kent dus een kleinschalige vorm van landbouw, met als uitzondering de west- en oostkant van het gebied. Hier kan namelijk de intensievere zaadveredelingssector behouden blijven. Het gebrek aan concurrentie biedt goede kansen voor deze vorm van landbouw en de positie zal versterkt worden door het verzorgen van een betere ontsluiting van deze gebieden, die mogelijk is vanwege de overheidssteun.

Wanneer er eventueel boerderijen van cultuurhistorische waarde vrijkomen door extensivering (boerderijen worden overbodig) of schaalvergroting (verschillende boerderijen voegen samen), zullen deze beschikbaar worden gesteld als landelijke woningen, zodat deze karakteristieke gebouwen behouden blijven. Ten slotte zal de overheid de mogelijkheid om te genieten van het karakteristieke landschap verder benutten door de toeristische infrastructuur en informatievoorziening verder uit te breiden.

Strategie 4: Verbredingsscenario – Landschapsbehoud

SWOT-analyse Verbredingsscenario - Landschapsbehoud

Strengths	Weaknesses	Opportunities	Threats
Aanwezigheid cultuurhistorie	Verspreiding tuinbouwbedrijven	Vrijkomen landbouwgrond	Ontbreken overheidssteun
Eigen identiteit gebied	Weinig en versnipperde recreatieve voorzieningen	Behoud van slagenlandschap	Weinig vraag naar biologische teelt vanwege slechte economie
	Aanwezigheid van veel windmolens	Agglomeratievoordelen tuinbouw en veredelingsbedrijven	Minder opvolgingsmogelijkheden voor bedrijven door vergrijzing gebied
		Bezetten van leegstaande boerderijen door ouderen	

Krachten en zwakheden

Wanneer de huidige situatie met het wensbeeld vergeleken wordt blijkt dat het gebied enkele kansen en bedreigingen kent om tot dit wensbeeld te komen. Zo kent het gebied een duidelijke identiteit en er is al veel cultuurhistorie aanwezig waar recreatie en verbrede landbouw op in kunnen spelen door middel van musea en kamperen bij de boer. Veehouders en akkerbouwers in het gebied hebben geen bijzonder sterke toekomstige financiële situatie en zullen daarom eerder bereid zijn aan verbrede landbouw te doen zoals agrarisch natuurbeheer.

De tuinbouw zit echter in de huidige situatie nog verspreid door het gebied wat voor problemen kan zorgen bij het evt. clusteren van deze bedrijven. Ook de huidige recreatieve mogelijkheden liggen erg verspreid door het gebied en zijn nog erg versnipperd waardoor het ontwikkelen van recreatie tijd en geld kost. De bollenkraam is onderdeel van de West Friese identiteit waardoor het afschaffen van deze bollenkraam moeilijk te accepteren is bij de West Friezen. Omdat er reeds veel windmolens in het gebied voorkomen brengt het verwijderen van deze molens veel geld en moeite met zich mee.

Kansen en bedreigingen

Bij het vergelijken van de toekomstige situatie en het wensbeeld worden de kansen en bedreigingen duidelijk. Zo is een kans dat de tuinbouw en bollenkraam verdwijnt in het slagenlandschap waardoor dit landschap een andere functie kan krijgen, bijvoorbeeld recreatie. Het slagenlandschap zal in de toekomst behouden blijven vanwege het afnemen van de glastuinbouw en opengronds groenteteelt.

Daarnaast heeft de clustering van glastuinbouwbedrijven en zaadveredelingsbedrijven een positief effect voor de logistiek van deze bedrijven. Ondernemers kunnen dit als een kans zien. Ten slotte zullen er veel gepensioneerden in het gebied leven, deze kunnen de stolpboerderijen in het landelijk gebied bewonen.

De overheid zal echter in de toekomst het gebied niet met financiële middelen steunen vanwege de economisch slechte situatie van het toekomstscenario, dit is een probleem voor het subsidiëren van agrarisch natuurbeheer. Ook de juridische medewerking van de overheid beperkt zich in het toekomstscenario. Door het stijgen van de zeespiegel kan er verzilting ontstaan in de bodem, maar vanwege de gereguleerde waterstand van het IJsselmeer zal dit voornamelijk in het Westen van het gebied ontstaan.

In deze fase wordt een analyse opgesteld om de combinatie te leggen tussen scenario's en wensbeelden. Vanuit het scenario met een sterke agrarische concurrentie en weinig overheidssteun, zal door middel van een strategie toegewerkt worden naar het wensbeeld van agrarisch productiegebied.

Het kernpunt van dit wensbeeld is dat de agrarische sector in het gebied grootschaliger wordt en sterk intensificeert om de productie zo groot en efficiënt mogelijk te maken. In de bestaande situatie dragen een aantal zaken daar aan bij. Aangezien de zaadveredelingssector al een sterke positie in West-Friesland heeft, is er op dit gebied al veel kennis aanwezig. Daarnaast kent het gebied een gunstig landbouwklimaat, door relatief veel zonuren en weinig hete zomerdagen. Ten derde draagt de A7 bij aan een goede ontsluiting, al moet opgemerkt worden dat infrastructuur in oost-west richting van mindere kwaliteit is. Andere beperkingen van het gebied op dit moment zijn de veelal kleine kavels en aanwezige 'hindernissen' zoals woningen en wegen in het landelijk gebied die schaalvergroting in de weg kunnen staan.

Het geschetste scenario wat als uitgangspunt wordt genomen om tot het wensbeeld te komen, biedt een aantal kansen die gunstig uitpakken voor het maken van deze stap. Door de sterke concurrentie en weinig overheidssteun kunnen de kleinere bedrijven namelijk niet meer overleven, waardoor andere bedrijven de mogelijkheid krijgen om uit te breiden. Ook verdwijnt de vollegrondsgroenteteelt in dit scenario waardoor ruimte vrijkomt voor glastuinbouw. Andere gevolgen van de concurrentie en het gebrek aan steun zijn de noodzaak van glastuinbouw- en zaadveredelingsbedrijven om samen te werken (zodat geprofiteerd wordt van agglomeratievoordelen) en de noodzaak om te verbreden (bijvoorbeeld de productie van stroom in combinatie met glastuinbouw wat tot een efficiënt bedrijfsproces leidt). Dit zijn eisen voor de landbouwbedrijven om te kunnen overleven, welke zullen leiden tot de grootschalige, intensieve landbouw die in het wensbeeld zo belangrijk is.

Het scenario illustreert echter ook een aantal bedreigingen voor het toewerken naar het wensbeeld. Ten eerste is het denkbaar dat door de sterkere positie van de agrarische sector in het buitenland, het moeilijker zal worden om goedkope gastarbeiders te werven, waardoor duurder personeel ingezet moet worden. Dit probleem wordt echter gedeeltelijk gecompenseerd doordat er over het algemeen minder werkgelegenheid voor lager opgeleiden in West-Friesland zal zijn, door de schaalvergroting, intensivering en automatisering. Ten tweede bestaat het gevaar voor het wensbeeld dat er een te grote druk op de infrastructuur door de intensivering van de landbouw kan ontstaan. Daarnaast zorgen de sterke agrarische concurrentie en gebrek aan overheidssteun er dus voor dat de agrarische bedrijven die veel kennis vereisen of die zich verbreden kunnen blijven bestaan, maar voor alle andere vormen van landbouw is er geen toekomst.

Strategie Verbredingsscenario - Landschapsbehoud

Nu duidelijk is geworden, na gebruik van de SWOT-analyse, wat de krachten, zwakheden, kansen en bedreigingen in het gebied zijn voor de beoogde ontwikkeling van wensbeeld “Dynamisch West Friesland” is het mogelijk maatregelen op te stellen om deze te versterken dan wel te verzachten. Om van scenario tot het wensbeeld te komen dienen verschillende maatregelen genomen te worden. In het scenario wordt de cultuurhistorie van het slagenlandschap behouden vanwege de afname van de ruimtedruk door landbouw. Dit vormt, samen met de verplaatsing van tuinbouw- en zaadveredelingsbedrijven uit het slagenlandschap naar een clustergebied in het oosten, een goede uitgangspositie voor het wensbeeld.

De grond die door deze verplaatsing vrijkomt, kan namelijk voor agrarisch natuurbeheer of een vorm van recreatie gebruikt worden. De boeren uit het slagenlandschap kunnen er hun koeien laten grazen of streekeigen producten op verbouwen wat bevorderend is voor de landschappelijke waarde. De reizende bollenkraam blijft bestaan in de toekomst wat een kans biedt voor het wensbeeld vanwege de culturele waarde van dit West-Friese erfgoed.

De stolpboerderijen, die leeg komen te staan na verdwijnen van vollegrondsgroenteteelt en de afname van veeteelt en bollenteelt, kunnen worden bewoond door ouderen die graag op een rustige en landelijke locatie wonen. Dit biedt voor een gedeelte een uitkomst voor de vergrijzing die in het gebied zal ontstaan.

Ook wordt geschetst in het scenario dat er een clustergebied zal ontstaan voor de tuinbouw en de Seed Valley. De clustering van de tuinbouw- en zaadveredelingsbedrijven brengt agglomeratievoordelen met zich mee waardoor ondernemers uit het slagenlandschap eerder bereid zullen zijn te vertrekken en hun bedrijf elders te vestigen.

Een belangrijke bedreiging voor het wensbeeld is het ontbreken van overheidssteun in het scenario. Agrarisch natuurbeheer is gebaseerd op overheidssubsidie maar in het scenario is hier geen geld voor. Er zal dus gezocht moeten worden naar andere (financierings)mogelijkheden voor deze activiteit. Dit zou gevonden kunnen worden in particuliere bedrijven die profijt hebben bij een aantrekkelijk landschap of een bijdrage van de West Friese bewoners.

Ook is de open wereldmarkt en daarmee de hoge concurrentie een bedreiging voor het wensbeeld omdat het wensbeeld graag een beschermde positie ziet voor de landbouw. De verbrede landbouw zorgt er echter voor dat boeren niet meer volledig afhankelijk zijn van hun landbouwopbrengsten waardoor bescherming van hun concurrentiepositie minder noodzakelijk is.

Vanwege de slechte economie is de vraag naar biologische producten laag waardoor het minder aannemelijk is dat in de toekomst veel biologische teelt zal voorkomen. Echter, vanwege de concurrentie voor de tuinbouw kan het een kans zijn zich te specialiseren in biologische teelt.

5. Korte Termijn

Met behulp van LTO West-Friesland hebben wij de knelpunten in het gebied weten te ontdekken. In dit hoofdstuk zullen wij oplossingen aandragen om deze knelpunten op een korte termijn te verhelpen. Om een duurzame oplossing aan te dragen dient een koppeling gemaakt te worden met de lange termijn. Dit doen wij door de te nemen maatregelen op te stellen met het oog op de gewenste toekomstige ruimtelijke organisatie (wensbeelden). Wij dragen hier dus voor ieder knelpunt twee oplossingen aan, beredeneerd vanuit de twee wensbeelden.

5.a Korte termijn productiewensbeeld

Grootslag

In Grootslag bevindt zich op dit moment de glastuinbouw op een kleiner schaalniveau (kleiner dan 20 hectare per bedrijf). Grootslag heeft inmiddels zijn maximale capaciteit bereikt, waardoor de vraag opspeelt of uitbreiden gewenst is. Het wensbeeld schetst West-Friesland als gebied waar grootschalige, intensieve landbouw bedreven wordt. Er is dan ook geen ruimte voor kleinschalige glastuinbouw, waardoor er geen behoefte is aan uitbreiding van Grootslag als het op kleinschalige bedrijven aankomt. Naast deze beslissing om Grootslag niet uit te breiden, zal een omschakeling qua bedrijfsvoering in Grootslag noodzakelijk zijn. De kleinschaligheid die daar nu kenmerkend is, heeft in het wensbeeld geen toekomst en zal dus (op termijn) vervangen worden door grootschalige (agrarische) bedrijven.

Beperkingen in de bestemmingsplannen

Op dit moment wordt schaalvergroting in de landbouw beperkt door verplichte handhaving van de vele verschillende bouwvlakken die op dit moment aanwezig zijn en door het verbieden van de realisering van grotere, modernere bedrijfsgebouwen. Deze beperkingen zijn vastgelegd in de bestemmingsplannen van de verschillende gemeenten. Deze beperkingen belemmeren de gewenste agrarische schaalvergroting in het gebied.

Om dit te verhelpen, zullen de verschillende gemeenten minder individueel moeten opereren en meer onderling moeten samenwerken. Hiervoor is sturing van een hoger overheidsniveau, van bijvoorbeeld provincie Noord-Holland genoodzaakt. Dit moet er voor zorgen dat de gemeentelijke bestemmingsplannen op elkaar afgestemd worden, met de mogelijkheid tot schaalvergroting als gevolg.

Beperking maximale oppervlak ondersteunend glas

Een ander knelpunt dat op dit moment speelt voor schaalvergroting van de bollenbroeierij is de beperking van het maximale oppervlak aan ondersteunend glas, namelijk twee hectare per bedrijf. Met ondersteunend glas worden de kassen bedoeld die door bedrijven buiten de glastuinbouwsector gebruikt worden. Vanuit het wensbeeld bestaat echter de behoefte tot schaalvergroting van onder andere de bollenbroeierij, waardoor het vastgestelde maximumoppervlak voor ondersteunend glas een belemmering vormt en dus moet vervallen. De provincie dient in dit geval de verschillende gemeenten aan te sturen op een nieuw beleid waarin agrarische bedrijfsuitbreiding met betrekking tot ondersteunend glas mogelijk is. Hoewel de provincie op dit moment wil vasthouden aan de limiet van twee hectare ondersteunend glas, zal dit toch moeten vervallen om tot het wensbeeld te kunnen komen.

Infrastructuur

De infrastructuur is van groot belang voor West-Friesland omdat de agrarische sector een sterke ontsluiting vereist. Daarnaast is infrastructuur belangrijk gezien het feit dat niet alle inwoners van West-Friesland ook in de regio werkzaam zijn en dus afhankelijk zijn van een goede verbinding met hun werk. Op dit moment zijn er nog knelpunten aanwezig die om voorgaande redenen verholpen moeten worden. Met de verbetering van de Westfrisiaweg wordt de west-oostverbinding al versterkt, maar ook de verbinding met de Randstad in de vorm van de A7 kan versterkt worden om de drukte (ook in de toekomst met het oog op intensieve landbouw) het hoofd te bieden.

5.b Korte termijn behoudend wensbeeld

Infrastructuur bij WFO verbeteren

Aangezien er in het wensbeeld van het behouden van het landschap West-Friesland veel ruimte is voor de verbreding van de agrarische sector zal dit betekenen dat er meer verschillende soorten producten geproduceerd zullen worden in het gebied. De productie zal dus in het wensbeeld verbreden. Dit betekent dat er meer verschillende soorten producten vervoerd moeten worden. De export van de producten wordt dus dynamischer en veelzijdiger. Dit kan een hogere druk leggen op het gebied rondom het WFO-bedrijventerrein vanwege de aanwezigheid van veel logistiek bedrijven in het bedrijventerrein.

Ter bevordering van het gebied en haar dynamiek moet het WFO-bedrijventerrein beter ontsloten worden met behulp van bredere wegen en minder kruisingen van de N-wegen met plattelandswegen. Dit aangezien de transport en de productie in het gebied dynamischer worden

Meer samenwerking tussen sectoren

Bij het verhogen van de samenwerking in het gebied tussen verschillende sectoren op innovatief gebied, kan West-Friesland als gebied sterk ontwikkelen. Er treden namelijk agglomeratievoordelen op als de verschillende sectoren met behulp van samenwerking elkaar kunnen ondersteunen. Aangezien er in het wensbeeld van dynamisch West-Friesland ruimte is voor een verbreding in de sectoren, zal een goede

samenwerking tussen de sectoren in West-Friesland plaatsvinden . Door de variatie in de sectoren en het dynamiek kunnen bedrijven elkaar op verschillende vlakken aanvullen of versterken. Er zijn verschillende agrarische sectoren aanwezig in West-Friesland, namelijk de glastuinbouw, vollegrondsgroenteteelt, bollenteelt, veeteelt en zaadveredeling. Dit biedt voor het gebied mogelijkheden in alle richtingen.

Door bij bedrijven te lobbyen en ze bewust te maken van het feit dat samenwerking leidt tot een positieve impuls, kan samenwerking ook daadwerkelijk plaatsvinden. Verder kan LTO-Noord met behulp van het organiseren van besprekingen, discussies, workshops en vergaderingen tussen de verschillende sectoren de samenwerking beïnvloeden. Als eerste zou contact met Agriboard een aanrader kunnen zijn.

Normen schaalvergroting verbreden

In dit knelpunt wordt gesteld dat schaalvergroting niet mogelijk is omdat oude bouwvlakken niet opnieuw ingericht mogen worden. Dit voorkomt een efficiëntere manier van produceren.

In het wensbeeld dat hierop aansluit wordt aangegeven dat het landschap behouden blijft als er geen schaalvergroting plaatsvindt. Wil men toch kunnen concurreren dan zullen ze over moeten gaan op biologische teelt of nevenactiviteiten. Hierbij valt te denken aan het combineren van landbouw en recreatie, dit is echter bij de glastuinbouwsector minder geschikt omdat dat over het algemeen niet als recreatief kan worden beschouwd. Schaalvergroting treedt zo minder op en zijn er geen grotere en geclusterde loodsen nodig.

De boeren worden gaandeweg 'echte' ondernemers, ze moeten namelijk tegenwoordig ook echte managementtaken uitvoeren in plaats van het fysieke boeren van vroeger. Een andere inkomstenbron die aangeraden wordt is duurzaam energie opwekken door middel van een zonnecollector of zonnepanelen. De overige sectoren kunnen wel meer recreatief gericht zijn en inkomsten binnenhalen door middel van toeristische activiteiten.

Grootslag

Een ander knelpunt is dat Grootslag momenteel zijn maximale capaciteit heeft bereikt. De grotere glastuinbouw bedrijven (groter dan twintig hectare) kunnen terecht in Agriport A7, maar voor de kleinere (kleiner dan twintig hectare) is geen plaats aan te wijzen.

Gezien het wensbeeld zal er geen extra ruimte vrij gemaakt worden voor Grootslag. Boeren in Grootslag gaan zich zoals eerder aangegeven meer richten op andere inkomstenbronnen. Een advies aan deze boeren luidt dat zij zich verbreden door bijvoorbeeld zonne-energie op te wekken.

De mega-bollenbroeierijen bij Stede Broec met "ondersteunend glas"

Momenteel mogen de mega-bollenbroeierijen bij Stede Broec alleen nog "ondersteunend glas" neerzetten. De omvang hiervan is gebonden aan een maximum van twee hectare. Sommige bedrijven komen boven deze norm uit. Uit het wensbeeld 'behoud van West-Friesland' komt naar voren dat de bollenbroeierijen niet één keer in de zes jaar maar één keer in de zeven jaar kunnen telen. Dit omdat er anders geen agrarisch natuurbeheer kan plaatsvinden. Daarnaast gaan bollenbroeierijen meer specialiseren, de sector houdt zich meer productgericht bezig. Omdat de bloembollenteelt een van de belangrijke pijlers is in West-Friesland

zal er rekening gehouden moeten worden met de ontwikkelingsmogelijkheden voor deze bedrijven. De mega-bollenbroeierijen zullen dan ook een tegemoetkomings-regeling moeten krijgen van de Overheid.

Het advies luidt dat er een locatie gezocht wordt voor bedrijven met “ondersteunend glas”, zodat deze zich hier geclusterd kunnen ontwikkelen. Het maximale oppervlak van twee hectare ondersteunend glas per bedrijf blijft behouden. Op deze manier wordt het landschap van West-Friesland zo veel mogelijk in stand gehouden en slechts plaatselijk veranderd. Maar de bloembollen die een belangrijke rol hebben in het landschap kunnen zo toch een bijdrage aan de economische positie leveren van West-Friesland en toch ook ontwikkelen.

6. Synthese

Nu er zowel maatregelen voor de lange als korte termijn zijn opgesteld, zal de werkwijze afgesloten worden met de synthese welke de koppeling weergeeft tussen deze lange en korte termijn.

Het moge duidelijk zijn dat de lange termijnvisie met bijbehorende maatregelen de hoofdrol speelt in dit rapport. Door je op de langere termijn te focussen, zorg je er ten eerste voor dat er een duurzame, integrale basis voor de toekomst gelegd wordt, welke voor alle problemen en vraagstukken op kortere termijn als raamwerk kan dienen. Daarnaast kan bij het opstellen van een beleid op langere termijn geanticipeerd worden op onbeïnvloedbare ontwikkelingen die op den duur op het gebied van invloed kunnen zijn (de drijvende krachten), terwijl je met slechts een blik op de korte termijn hierdoor verrast zou worden. Tenslotte wordt je op deze manier niet beperkt door het kortetermijndenken waar overheidsinstanties zich vanwege individuele belangen vaak schuldig aan maken.

Naast deze lange termijnmethode zijn er in het rapport dus oplossingsrichtingen aangegeven voor knelpunten die volgens LTO-Noord spelen op de korte termijn. Om een doordachte en consequente structuur in de adviezen te behouden, zijn deze korte termijn maatregelen opgehangen aan de eerder besproken visie op de langere termijn. Deze koppeling is gemaakt door voor elk knelpunt twee oplossingsrichtingen op te stellen; één voor elk wensbeeld wat geschetst is voor de langere termijn. Op deze manier stel je dus beslissingen op voor problemen die nu spelen, maar wel op een manier die je bewust maakt van een bepaalde gewenste toekomstige situatie waartoe deze zullen leiden.

Het eindresultaat bestaat uit een aantal adviezen met betrekking tot de lange en korte termijn, waarbij geprobeerd is deze adviezen uiteenlopend te houden. Dit is gedaan zodat de opgestelde adviezen zich richten op visies die de uitersten verkennen. Hierdoor ontstaat een breed geheel aan adviespakketten, waardoor LTO-Noord inzicht krijgt in de verschillende mogelijkheden. Hopelijk zal dit alles bijdragen aan het opwekken van de discussie over het gebied tussen verschillende actoren, waardoor via samenwerking tussen de verschillende actoren naar een zo duurzaam mogelijke toekomst van West-Friesland gewerkt kan worden.

7. Nawoord

Wij, Studentenplanningsteam EFWF, mogen concluderen dat we met veel plezier en inzet aan de opgave van LTO-Noord hebben gewerkt. We hebben in het korte tijdsbestek van vier weken geprobeerd de opdrachtgever LTO-Noord van zo goed mogelijk advies voor zowel lange als korte termijn te voorzien. Om dit te kunnen bereiken hebben we vanzelfsprekend de nodige hulp gehad, waarvoor wij LTO-Noord, het docententeam van de Wageningen Universiteit en verschillende actoren uit West-Friesland van harte willen bedanken.

We hopen dat dit rapport en onze presentatie van toegevoegde waarde zullen zijn om de kracht van West-Friesland te behouden en versterken!

Met vriendelijke groeten,

Studentenplanningsteam EFWF

Walter Overkamp

Tom van der Meulen

Koen Staals

Caroline van der Zee

Arnold Looijen

8. Bijlagen

Bijlage a. Strategisch Werkplan

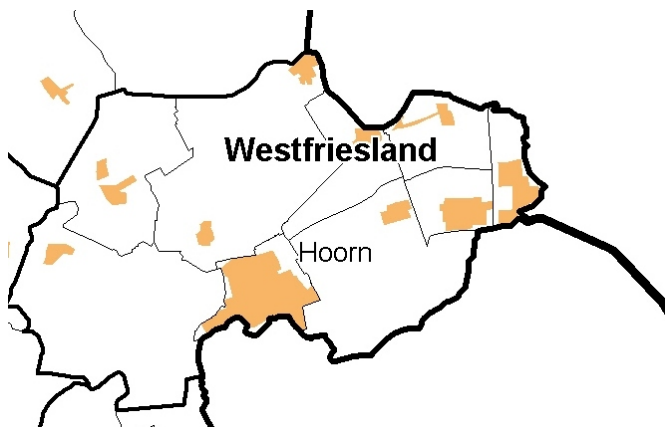
Strategisch werkplan

*Tom van der Meulen
Caroline van der Zee
Walter Overkamp
Arnold Looijen
Koen Staals*

Inleiding

Voor u ligt het strategisch werkplan voor de regio West-Friesland. Het heeft als doel een toekomstverkenning voor het gebied West-Friesland in werking te stellen om tot een lange termijn visie met bijbehorende strategieën te komen. Daarnaast moet het ook een meer gedetailleerd perspectief voor de verschillende landbouwsectoren opleveren. De opdrachtgever voor deze opgave is LTO West-Friesland.

Het studiegebied wordt omsloten door de West Friese Omringdijk en behuist op dit moment 9 gemeentes. In januari 2011 zullen dit er nog maar 7 zijn. In het plan van aanpak zal er gebruik gemaakt worden van verschillende strategische methoden en technieken. Ook zal uitgelegd worden hoe de verschillende stappen functioneren, wat hun afzonderlijke doel is, de resultaten van de stappen en de samenhang & interactie van de verschillende fases. Het plan van aanpak zal ingedeeld worden in 4 verschillende fases waarbij er in elke fase, stappen worden genomen om zo te komen tot een duidelijke conclusie waarbij er nuttige adviezen voor LTO-noord gegeven kunnen worden. Hierbij proberen we voor het gebied korte en lange termijn oplossingen te vinden. Door deze met elkaar te integreren proberen we te komen tot een advies voor LTO in het plan gebied.

Plangebied West-Friesland

Hieronder is het werkplan stapsgewijs schematisch uitgewerkt. Toelichting op de individuele stappen en onderlinge verbanden wordt verderop in het plan verklaard.

Analyse

Om het gebied goed te kunnen begrijpen zal er eerst een goede analyse moeten plaatsvinden in het gebied. Deze analyse is van belang omdat er anders in latere fases verkeerde aannames gemaakt kunnen worden. Het analyseren moet als uitkomst hebben dat er verschillende feiten over het gebied op tafel komen. Er moet gekeken worden naar de (ruimtelijke) wensen in het gebied en naar de aanwezige (ruimtelijke) problemen. Daarnaast is het van groot belang dat er gesproken wordt met de verschillende belanghebbenden in het gebied. Een analyse van een gebied kan bestaan uit ontzettend veel verschillende stappen. Aangezien we aan een bepaald tijdschema vastzitten moeten we ons beperken tot de meest relevante informatie die we kunnen verkrijgen in het gebied. Informatie die ons later in het werkplan kan helpen met het zoeken naar oplossingen of adviezen. We zullen onze analyse daarom indelen in drie verschillende stappen waarbij we verschillende componenten in het gebied onderzoeken. De volgende stappen zullen in onze analysefase genomen worden: een gebiedsanalyse, actoren analyse en een drijvende krachten analyse.

Resultaat:

- Feiten over het gebied verkrijgen
- Kijken naar het ruimtelijk probleem en de ruimtelijke wensen

1. Gebied

In het afgebakende gebied moet onderzocht worden wat de huidige ontwikkelingen zijn in het gebied. Ook moet gekeken worden naar de ligging van het gebied ten opzichte van de rest van Nederland. Hoe is de ontsluiting? Licht het topografisch en geografisch gunstig? Bij de gebieds analyse moet er zo snel mogelijk zoveel mogelijk relevante informatie over het gebied gevonden worden. Gedurende het proces is het van belang om in en uit te zoomen, zodat zowel een blik op het groter geheel als een gedetailleerder niveau gegarandeerd wordt. Het gebied kan ingedeeld worden in verschillende lagen: de politieke laag, de economische laag en de natuurlijke laag moeten onderzocht worden. Hier kan er gebruik gemaakt worden van het "Kleefmann" model. Hierin staat aangegeven wat voor soort verschillende subsystemen er allemaal in een samenleving zijn. Er moet ook onderzocht worden welke subsystemen dominant zijn en welke subsystemen minder invloed hebben op het gebied. De interactie tussen de verschillende subsystemen mag voorzichtig verkend worden. Een ingreep op een bepaald subsysteem kan namelijk ook van invloed zijn op de andere subsystemen. De ruimtelijke structuren in het gebied kunnen in kaart gebracht worden. Hiermee wordt bijvoorbeeld bedoeld de infrastructuur in het gebied of de politieke sturing op het gebied.

Resultaat:

- Vinden van de huidige ontwikkelingen
- Indeling van verschillende subsystemen en mate van invloed van deze systemen
- Ruimtelijke structuren in kaart brengen

2. Actoren

De actorenanalyse is van groot belang omdat de belangrijkste stemmen gehoord dienen te worden om problemen in de toekomst te vermijden. Hierbij moet in kaart gebracht worden wie er allemaal een bepaalde mening hebben die van belang is voor het gebied. Denk hierbij aan overheden, bewoners, werkenden, boeren, milieuorganisaties, bedrijven, enzovoorts. Ook moet er gekeken worden naar de middelen van de verschillende actoren en hoe ze in het proces staan. Er moeten momenten komen in het proces waarbij er gesproken kan worden met de verschillende actoren in het gebied. Dit is van belang aangezien je in je uiteindelijke plan zoveel mogelijk draagvlak wil creëren en hier belangrijke informatie uit kan verkrijgen en je vanuit verschillende kijklijnen wilt onderzoeken. Mensen die betrokken zijn in het gebied vinden het namelijk fijn om betrokken te zijn met de toekomstige ruimtelijke plannen in het gebied. Ook weten ze veel over de huidige ontwikkelingen en huidige situatie van het gebied.

Niet alleen moet er onderzoek gedaan worden welke actoren er allemaal een rol spelen in het gebied. Ook kunnen de verschillende actoren worden in gedeeld in hoeveel invloed en macht ze hebben in het gebied. Sommige actoren zijn ook meer betrokken dan andere, een kleine analyse hiernaar kan later in het werkproces nuttig zijn.

Verder moet er ook gekeken worden naar de wensen van de verschillende actoren. Waar willen ze dat het gebied naartoe gaat en waarom? Dit kan interessante informatie opleveren en helpen het gebied beter te begrijpen. Waarom handelen bepaalde actoren op de manier zoals ze nu handelen?

Resultaat:

- Betrokken actoren vinden
- Meer draagvlak creëren
- De mate van invloed en betrokkenheid van de verschillende actoren verkrijgen

3. Drijvende krachten

Allereerst moet er gekeken worden welke verschillende drijvende krachten er van invloed zijn op het vraagstuk in het gebied. Er moet een opsomming komen van welke dit zijn en wat voor mate van invloed ze hebben. Hier kan een invloeds-onzekerheids matrix gebruikt worden. De verschillende drijvende krachten kunnen in een schema gezet worden van hoeveel invloed ze hebben op het gebied en hoe onzeker ze zijn –mate van voorspelbaarheid-. Met behulp van de drijvende krachten kunnen later de scenario's opgesteld worden.

Resultaat:

- Opsomming drijvende krachten van betreffende gebied
- Invloeds-onzekerheidsmatrix

Scenariomethode

Na de analyse van de voorgaande fase afgerond te hebben, zal worden gestart met zowel de SCA-methode als de scenariomethode. De laatstgenoemde zal als eerste besproken worden in deze fase, de SCA-methode volgt in fase 3.

De scenariomethode zal worden ingezet om tot bepaalde strategieën te komen die moeten leiden tot een gewenste toekomst. Dit zal betrekking hebben op de langere termijn: zo'n 20 tot 30 jaar in de toekomst. Verschillende scenario's zullen hier de uitgangspositie voor vormen. Om dit te bereiken zullen er drie opeenvolgende stappen worden genomen: scenario's, wensbeelden en strategieën.

1. Scenario's

In de voorgaande fase zijn er verschillende drijvende krachten opgesteld, nu maken we gebruik van de twee meest invloedrijke en onzekere drijvende krachten die gevonden zijn om tot verschillende scenario's te komen. De scenario's zullen verschillende toekomstige ontwikkelingen schetsen in het geval dat er geen belangrijke ruimtelijke ingrepen gedaan worden.

De twee drijvende krachten kennen een hoge of een lage mogelijke uitwerkingsrichting, vanwege het feit dat ze onzeker zijn. Vervolgens zet je de twee drijvende krachten uit langs de assen in een assenstelsel, zodat vier verschillende scenario's ontstaan. Deze vier scenario's zullen uitgewerkt worden zodat hun uitwerkingen duidelijk worden. Op basis hiervan zullen twee van deze vier scenario's die het meest uit elkaar liggen verder uitgewerkt worden. Doordat deze twee scenario's tegenovergesteld zijn, besla je een breed mogelijk toekomstperspectief en kan tijd bespaard worden, omdat niet alle vier de scenario's behandeld worden.

Er zijn nu dus twee scenario's ontstaan die gebaseerd zijn op de twee meest invloedrijke en onzekere drijvende krachten. Vervolgens worden ook de invloedrijke drijvende krachten die eerder geïnterviewd zijn bij de twee scenario's betrokken. Hierdoor ontstaat een meer integraal uitgewerkte toekomstblik. Het einddoel van deze stap is dat de twee tegenovergestelde scenario's uitgebreid beschreven worden, zodat duidelijk wordt wat ze nu precies inhouden en welke ruimtelijke consequenties ze met zich meebrengen.

Resultaat:

- Twee globaal beschreven scenario's die verder geen invloed op het proces hebben
- Twee verder uitgewerkte, tegenovergestelde scenario's

2. Wensbeelden

In deze stap worden de zojuist opgestelde scenario's helemaal losgelaten: het is in deze stap niet van belang hoe het gebied autonoom zou kunnen ontwikkelen, maar juist hoe de opdrachtgever het gebied op de lange termijn voor zich ziet. Er is echter een grote kans dat binnen de opdrachtgever meerdere, conflicterende wensen bestaan. Deze uiteen liggende wensen worden dan ondergebracht in meerdere wensbeelden waarbij het de

bedoeling is dat deze wensbeelden zo ver mogelijk uit elkaar zullen liggen. Om het proces werkbaar te houden, worden er maximaal drie van deze wensbeelden opgesteld.

De wensbeelden worden geschetst met behulp van een aantal kenmerkende karakteristieken van het toekomstige gebied, eventueel aangevuld met referentiebeelden om een duidelijk doel te schetsen. De ideeën over hoe dit wensbeeld er uit komt te zien zijn gebaseerd op de tijdens de analyse gedane feitelijke waarnemingen en uitkomsten van de interviews met betrokkenen in het gebied.

Resultaat:

- Afhankelijk van de consensus binnen de opdrachtgever ontstaan één tot drie wensbeelden

3. Strategieën

Nu inmiddels de gewenste toekomstige situatie(s) en de ontwikkelingen die spelen in het gebied bekend zijn, is het mogelijk om een link te leggen tussen die twee: hoe kun je een gewenst beeld bereiken met de bestaande (autonome) ontwikkelingsmogelijkheden als uitgangspunt?

Deze verbinding wordt gemaakt met behulp van een SWOT-analyse. Hiermee probeer je gebruik te maken van de *strengths* en *weaknesses* in het gebied die voortkomen uit de bestaande situatie en *opportunities* en *threats* die voortkomen uit de opgestelde scenario's. Dit werk je vervolgens uit door alle afzonderlijke krachten, zwakten, kansen en bedreigingen op te sommen. Hierna ga je voor elk van deze punten beoordelen hoe je deze ofwel kunt benutten ofwel gaat proberen te voorkomen.

Uiteindelijk pas je deze werkwijze toe voor elke mogelijke combinatie van scenario en wensbeeld, waardoor, afhankelijk van het aantal opgestelde wensbeelden (één tot drie), drie tot zes strategieën gevormd worden.

	Wensbeeld A	Wensbeeld B	Wensbeeld C
Scenario 1	Strategie 1A	Strategie 1B	Strategie 1C
Scenario 2	Strategie 2A	Strategie 2B	Strategie 2C

Resultaat:

- Afhankelijk van het aantal eerder gevormde wensbeelden ontstaat drie tot zes strategieën

Strategic Choice Approach

Nadat fase 1 is afgerond kan parallel aan fase 2 een aanvang gemaakt worden met fase 3, de Strategic Choice Approach. In deze fase worden beslisvelden opgesteld waar uiteindelijk commitment packages uit voort moeten komen. Een commitment package is een samenvatting van maatregelen die op korte termijn genomen kunnen worden en wat de gevolgen van die maatregelen zijn in de toekomst.

Voor het uitvoeren van de SCA-methode worden de in fase 2 opgestelde toekomstvisies gebruikt als uitgangspunt. De opties van de beslisvelden zijn afhankelijk van het wensbeeld dat als uitgangspunt dient voor de methode. Dus in geval er drie wensbeelden voortkomen uit fase 2, dienen er 3 SCA-methodes uitgevoerd te worden. De beslisvelden voor deze wensbeelden zijn in alle gevallen gelijk maar de uitkomsten van deze velden verschillen zodat uiteindelijk tot verschillende commitment packages wordt gekomen. De criteria in de vergelijkingsfase worden door ons in samenwerking met de actoren opgesteld. Deze criteria bevatten ook toekomstgerichte criteria zoals de lopende kosten of de opbrengst van een keuze uit het beslisveld. Op deze manier wordt de lange termijn wederom met de korte termijn in verband gebracht.

Door deze commitment packages onderling te vergelijken zal duidelijk worden welk van deze het meest geschikt is voor de opdrachtgever. Hieruit volgt welk wensbeeld dat aan het commitment package ten grondslag lag het meest gunstige is voor de opdrachtgever.

3.1 Beslisvelden

In deze stap dienen beslisvelden opgesteld te worden over landbouw-gerelateerde vraagstukken zoals “welke gebieden moeten aangewezen worden als waterretentiegebied?” of “waar liggen de kansen voor de glastuinbouw?” of “hoe kan de landbouw nog meer geïnternationaliseerd worden?”. Deze beslisvelden dienen kort uitgeschreven te worden zodat helder is waarover besloten wordt en makkelijk te achterhalen is wat met de afgekorte labels bedoeld wordt. Voor het bepalen waarover keuzes gemaakt dienen te worden hebben we de hulp van de actoren nodig, wij zullen met hen om de tafel gaan zitten en discussiëren over welke aspecten in de ruimtelijke organisatie beslissingen genomen moeten worden. Ook de onderlinge relaties tussen deze beslisvelden moeten weergegeven worden en vervolgens kan een decisionfocus gemaakt worden, waarbij een selectie gemaakt wordt van beslisvelden met de meeste onderlinge relaties.

Resultaat:

- Schema met verschillende landbouw gerelateerde beslisvelden en hun onderlinge relaties
- Decisionfocus met daarin de beslisvelden met de meeste onderlinge relaties

3.2 Opties

Nu duidelijk is met welke beslisvelden zal worden verder gewerkt is het mogelijk een decisiontree op te stellen met daarin overzichtelijk weergegeven welke opties van beslisvelden elkaar uitsluiten dan wel niet. Verstandig is om de opties eerst even overzichtelijk op te schrijven alvorens aan de decisiontree te beginnen. Uiteindelijk ontstaan schema's met verschillende combinaties van opties. Het zou goed zijn om deze stap ook samen met de opdrachtgever uit te voeren zodat zij eens zouden kunnen worden over welke opties elkaar uitsluiten.

Resultaat:

- Een decisiontree met daaruit voortkomend de alternatieve schema's

3.3 Vergelijken

De schema's uit de decisiontree dienen onderling vergeleken te worden aan de hand van criteria die opgesteld moeten worden in samenwerking met de actoren. Onder deze criteria moeten zich toekomstgerichte criteria bevinden zoals “toename arbeidsplaatsen” om een verband te leggen met de wensbeelden. Aan de hand van deze toekomstgerichte criteria kan na het opstellen van een commitment package namelijk een onderscheid worden gemaakt in geschiktheid van wensbeelden. Wanneer de actoren het eens zijn over welke criteria hierbij betrokken moeten zijn is het mogelijk een ranking-schema op te stellen. Uit dit ranking-schema blijkt welke schema's het best scoren per criterium.

Resultaat:

- Een ranking-schema waaruit af te leiden is welke schema's het meest gunstig scoren

3.4 Onzekerheden in kaart brengen

In deze stap dienen de onzekerheden die voortkomen uit het proces in beschouwing genomen te worden. De schema's kennen namelijk allemaal hun onzekerheden: gebrek aan informatie, gebrek aan inzicht in gerelateerde beslisvelden of gebrek aan visies van andere betrokkenen. Deze onzekerheden dienen in kaart gebracht te worden met behulp van de onzekerheidsschema's. In deze schema's worden de onzekerheden op een schijf geplaatst waardoor af te lezen is of de onzekerheden makkelijk of moeilijk weg te nemen zijn en of dat zij grote dan wel kleine invloed hebben op de schema's.

Resultaat:

- Overzicht van onzekerheden
- Onzekerheid-schema's met daarin de mate van invloed en "wegneembaarheid" van onzekerheden

3.5 Commitment package

Nu duidelijk is welke schema's het meest gunstig uit de bus komen en de onzekerheden bij deze schema's in kaart gebracht zijn, is het mogelijk een selectie te maken van de meest geschikte alternatieven en een commitment package op te stellen voor deze alternatieven. De meest geschikte alternatieven zullen die alternatieven zijn die over het algemeen het best scoren bij de criteria en die de minste onzekerheden kennen. De keuzes die de meest gunstige alternatieven vertegenwoordigen moeten als basis dienen voor het opstellen van een commitment package. Hierin moet komen te staan welke besluiten op korte termijn genomen kunnen worden voor de landbouwsectoren. Verder moet een poging gedaan worden om de evt. aanwezige onzekerheden weg te nemen en moet er een plan gemaakt worden voor onvoorziene gebeurtenissen.

Resultaat:

- Afhankelijk van het aantal opgestelde wensbeelden ontstaan één tot drie commitment packages voor het meest gunstige alternatief

Synthese

In de laatste fase wordt een conclusie gecreëerd voor de opdrachtgever. Voorgaande fases hebben een toekomstvisie met daarbij een strategie voor de lange termijn en enkele commitment packages voor de korte termijn opgeleverd. Zoals eerder verklaard houden de verschillende commitment packages relatie met de wensbeelden van de LTO die uit de scenariomethode volgen.

In deze laatste fase dienen de maatregelen die uit de strategieën zijn voortgekomen vergeleken te worden met de maatregelen in de commitment package opdat geconcludeerd kan worden dat geen van deze maatregelen elkaar uitsluit of belemmert.

Voor onze opdrachtgever, de LTO West-Friesland, is het nu mogelijk inzicht te verkrijgen over welke maatregelen voor de korte termijn genomen moeten worden om tot hun wensbeeld(en) te komen. Het is mogelijk de wensbeelden te vergelijken op het gebied van meerdere criteria, criteria die zowel op de korte termijn (bijvoorbeeld kosten) als op de lange termijn (opbrengsten en lopende kosten) gebaseerd zijn. Door bij het opstellen van de criteria, criteria te betrekken die op de toekomst gericht zijn, creëren we een relatie tussen de lange en de korte termijn.

De LTO krijgt dus zicht op de consequenties op korte en lange termijn voor het realiseren van een bepaald wensbeeld. Mochten zij waarde hechten aan het beperkt houden van de kosten voor de maatregelen dan is het nu mogelijk te achterhalen welk wensbeeld de hoogste kosten aan maatregelen met zich meebrengt en zij kunnen dan naar eigen inzicht bepalen of dit voldoende is om dit wensbeeld te verwerpen dan wel te accepteren. Op deze manier draagt het werkplan bij aan het verbreden van de toekomstperspectieven voor het gebied en het vergroten van het inzicht van de consequenties voor de verschillende toekomstmogelijkheden.

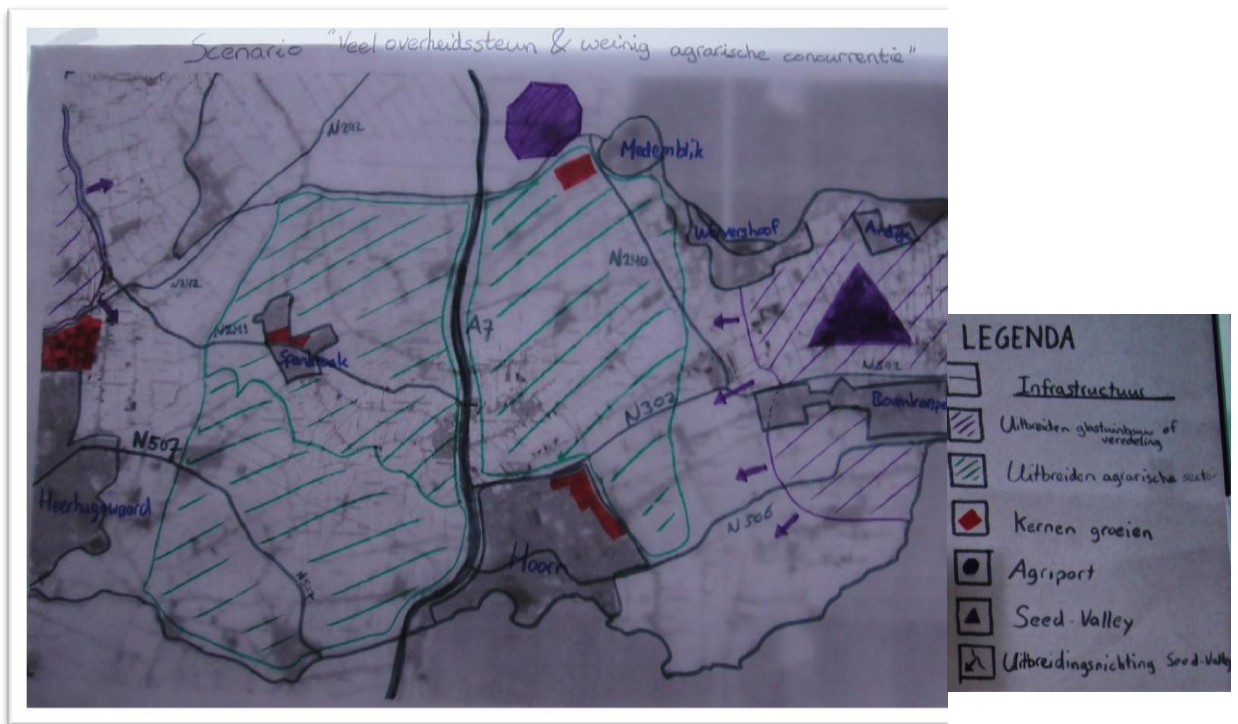
Resultaten:

- Minimaal twee integrale toekomstvisies met daarbij een strategie
- Maximaal drie wensbeelden, opgesteld in fase 2
- Een commitment package van het meest gunstige alternatief per wensbeeld

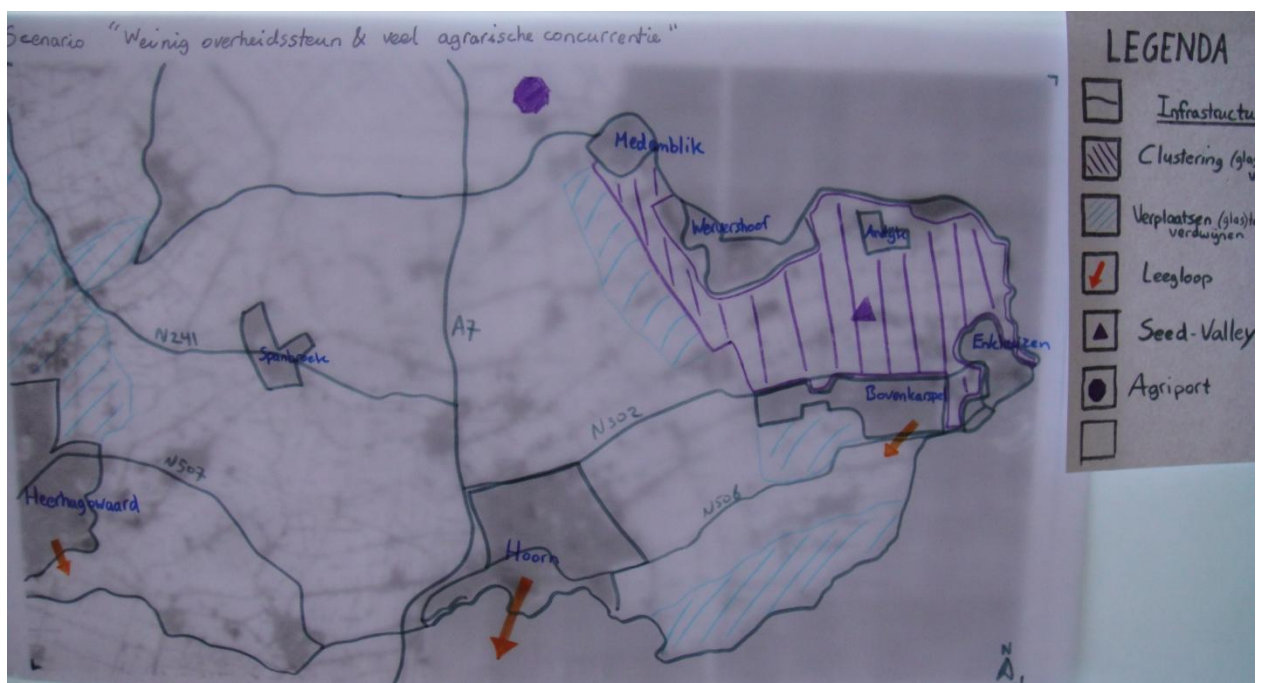
Tijdschema

04-10	05-10	06-10	07-10	08-10	09-10	10-10
Werkplan schrijven + Gebiedsanalyse	Excursie	Werkplan schrijven + Actorenanalyse	Gebiedsanalyse Actorenanalyse Drijvende krachtenanalyse	Wensbeelden		
11-10	12-10	13-10	14-10	15-10	16-10	17-10
Wensbeelden/Scenario's	Scenario's	Strategieën	Strategieën	Excursie		
18-10	19-10	20-10	21-10	22-10	23-10	24-10
SCA Wensbeeld 1	SCA Wensbeeld 1	SCA Wensbeeld 2	SCA Wensbeeld 2	SCA Wensbeeld 3		
25-10	26-10	27-10	28-10	29-10		
SCA Wensbeeld 3	Verslaglegging Afronden	Voorbereiden presentatie	Presentatie	Evaluatie		

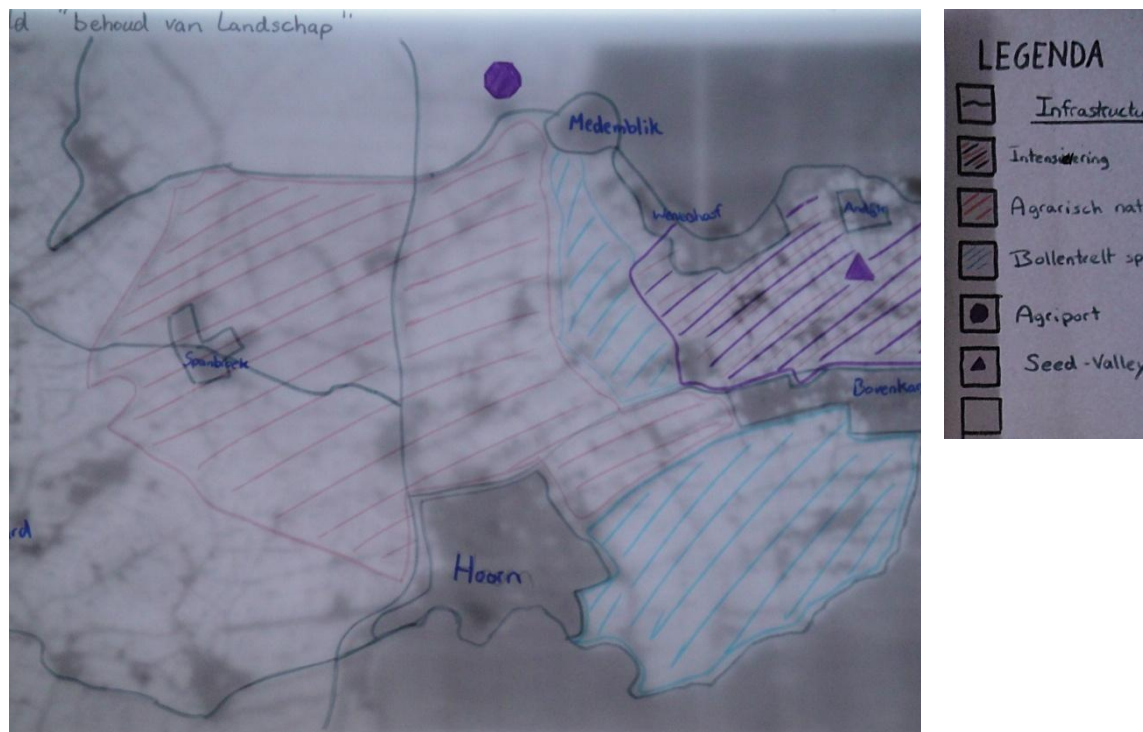
Bijlage b. Poster materiaal

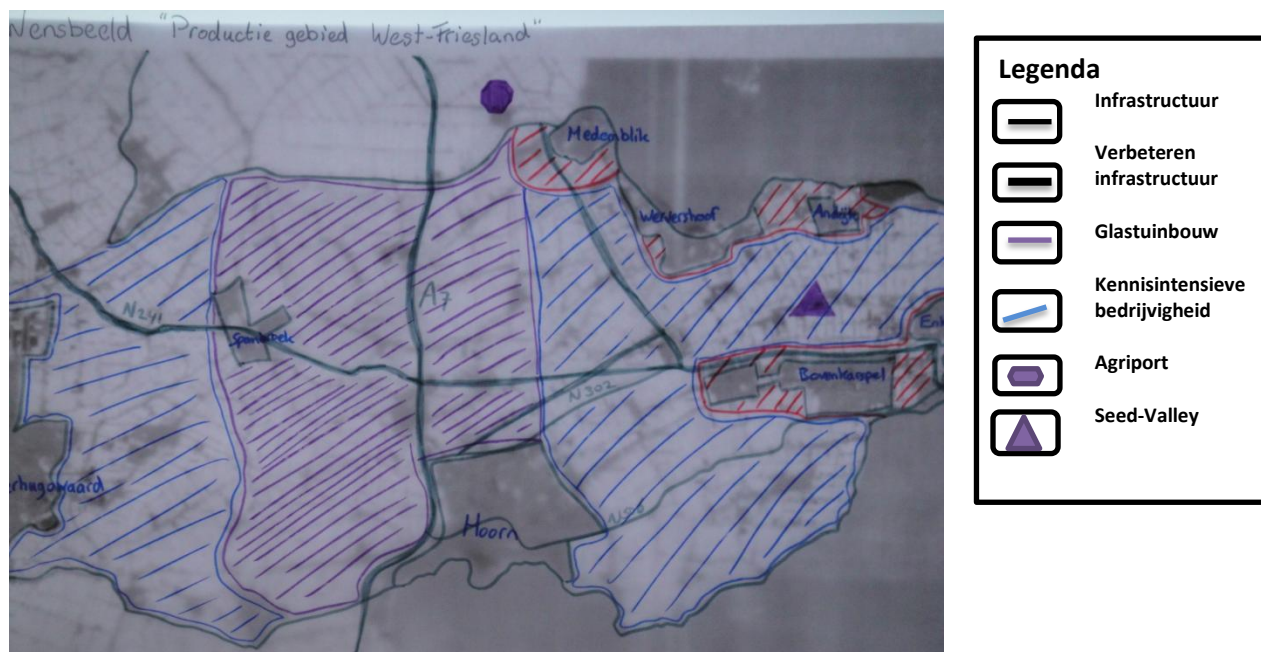
Figuur 4 scenario "veel overheidssteun & weinig agrarische concurrentie"

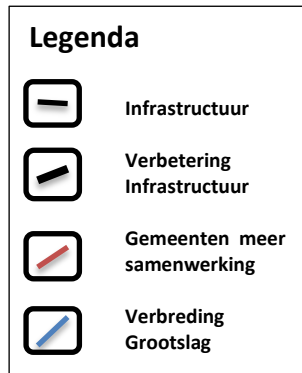
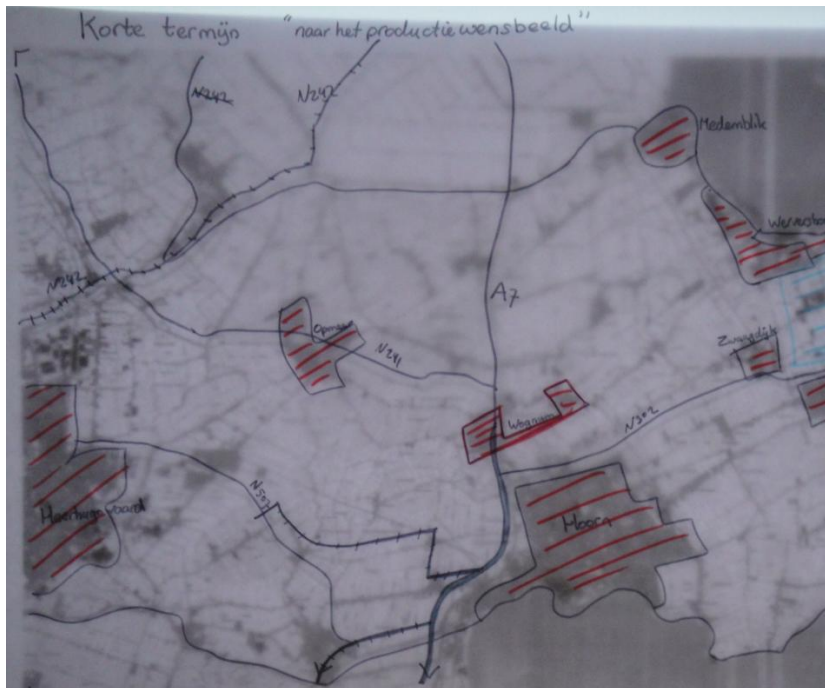
Figuur 5 "weinig overheidssteun & veel agrarische concurrentie"

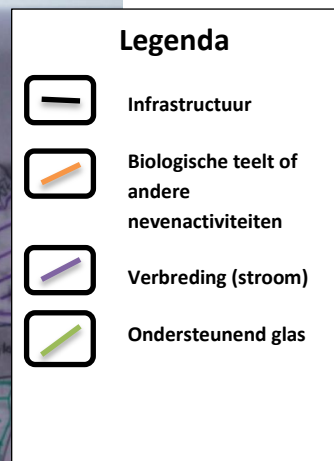
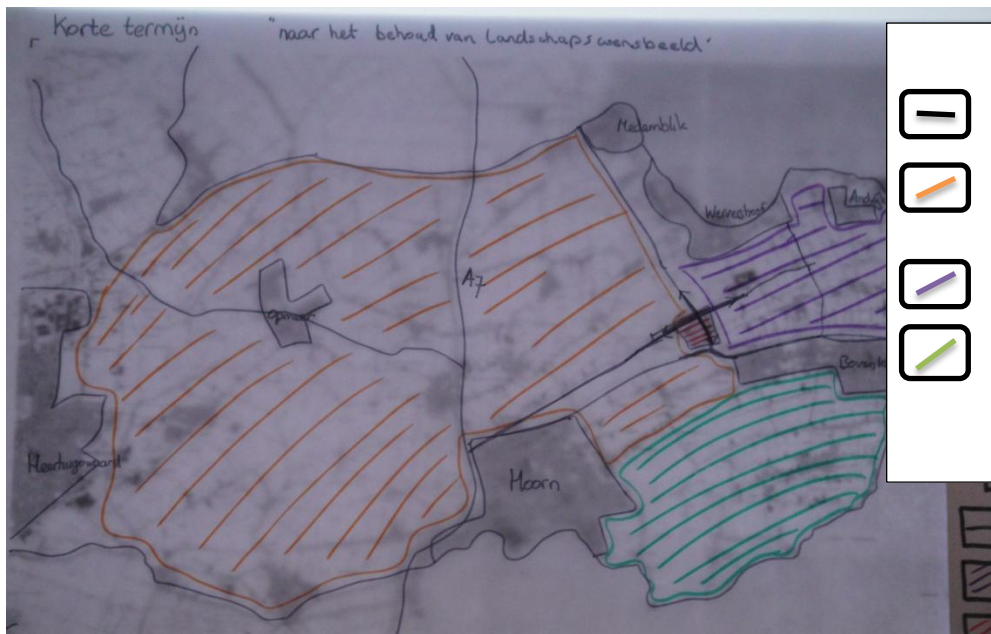
Figuur 6 wensbeeld "behoud van landschap"

Figuur 7 wensbeeld "productiegebied West-Friesland"

Figuur 8 korte termijn "naar het productiewensbeeld"

Figuur 9 korte termijn "naar het behoud van landschapswensbeeld"